

Külmalinn Jõgeva soovib Eestimaale häid jõule!

Külmalinn Jõgeva oli kolmanda adventi nädalavahetusel kogu Eesti tähelepanu keskmes. Jõulurahu kuulutamisele sõitsid pärispealinna kohale Riigikogu esimees Ene Ergma ja EELK peapiiskop Andres Põder.

Kuid suure töö on ära teinud ikkagi Jõgeva linna oma pere. Alates sellest, et nad on algatanud jõulumuinasjutu, mille järgi Eesti oma Jõuluvana elab just nende linnas. Nüüd lisandus sellele traditsioon, et ka jõulurahu kuulutatakse välja seal, Eesti keskpunkti kandis.

Kesknädalale teeb erilist ja täiesti varjatut heameelt aga see, et hiljutised kohalikud valimised võitis Jõgeval just Keskerakonna toimekas meeskond, kes tegi ilusa kampaania, ja jõgevlased usaldasid oma linna juhtimise just neile.

„Soovin kõigile üle Eesti jõuludeks ilusa lõpuga lugusid,“ ütles oma läkituses linnaape Aare Olgo, ja ta jutustas kuuse juurde kogunenud inimestele oma jõlueelse elamuse: kuidas väike vigastatud äraeksinud koerake nende linnas öö hakul hooliva inimese leidis, kes linnaape appi kutsus, ja kuidas üheskoos asuti lahendust otsima. Pärast Facebookis seiklemist ja Rakvere loomade varjupaiga osavõttu leiti õnneks üles koerakese pererahvas.

Tõeline jõulu-happy end!

Intervjuud Ants Priiga LOE LK 3!

JÕGEVA JÕULUSOOV: KÕIGILE HEA LÕPUGA LUGUSID! Tervitavad (vasakult) abilinnapea Ants Prii, lasteaiaõpetaja Liisi Poom, linnaape Aare Olgo ja kooliõpetaja Maris Prii. Foto: LEA PIHLAK

Haige rahvas ja omariiklus

Kirjanik George Orwell on öelnud, et kes kontrollib minevikku, see kontrollib tulevikku ja kes kontrollib olevikku, see kontrollib ka minevikku.

JAKKO VÄLI
kolumnist

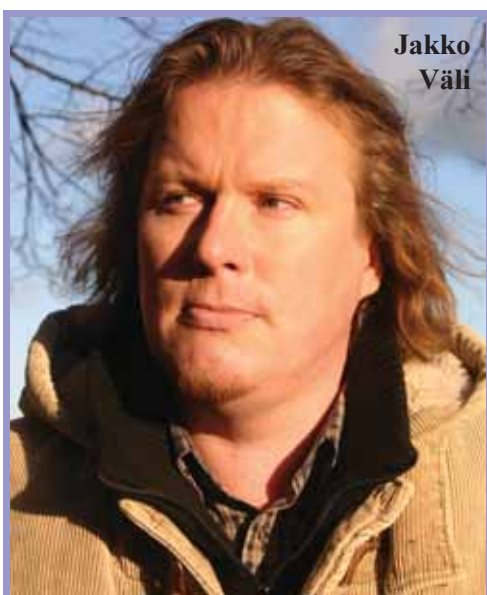
Demokraatlikes riikides on tavaks, et tegevpoliitikud ei kirjuta ajalooõpikuid. Oht subjektiivsuseks või pahatahtlikuks eneseupitamiseks on liialt suur. Tegemist ei oleks sel juhul mitte ajaloo käsitlemise, vaid pigem poliitilise kirjandusega. Ajalugu tuleb vaadelda distantsilt. Külmalt ja emotsioonideta, võitjaid ja kaotajaid võimalusel võrdselt koheldes. Ajalugu ei tohiks muutuda üheks suureks tagarääkimiseks kaotajate üle, sest kokkuvõttes võib siis kaotajaks osutada olevikus elav rahvus või ühiskond.

Põhiseadus kui tühine paber

Konstantin Päts läheb maailma ajalukku sellega, et ta on ainus diktaator, kes ebaseaduslikult võimu haarates põhjendas oma tegu sellega, justkui oleks rahvas haige ja vajaks ravi. Kirjutan seda artiklit oma selleaastase lugemiselamuse põhjal, milleks on Eesti ohvitseri ja töösturi William Tomingase New Yorgis 1961. aastal ilmunud raamatu „Vaikiv ajastu Eestis“ tänavu kodumaal ilmunud korduustrükk. See raamat peaks paralleelselt mõne meie tegevpoliitiku ajalooõpikuga kuuluma koolides kohustusliku kirjanduse loetellu.

Väga vähe teame tegelikult, mis nn vaikival ajastul meie riigis toimus. Tomingase raamat oma põhjalikkuse, väga hea keelekasutuse ning loogilise ülesehitusega lammutab nii mõnegi senise ajalookäsitluse põhjal tekitatud müüdi ning teisalt tekitab tõsise *deja vu* tunde.

Taasiseseisvunud Eesti juhtide seas on mitmeid ajaloolasi. Kuid vaadates tänast riiki ning võrreldes teda esimese vaba-

Jakko Väli

riigiga, tuleb kahjuks tõdeda, et ajaloost need ajaloolastest riigijuhid nüüd küll mitte kui midagi õppinud ei ole...

Sõnad ja teod lähevad ikka ja jälle omavahel lahku ning liiga sageli on kulisside taga määravaks jõuks mitte rahva tahe ja ühiskonna ootus, vaid kas siis isiklikud ambitsioonid, kitsa sõpruskonna eelistamine või kolmandate riikide juhiste täitmine.

Esimeses Wabariigis käis tants ümber põhiseaduse ning määravaks kogu Eesti saatuse jaoks sai vabadussõjalaste esitatud põhiseaduse ülekaalukas heakskiitmine rahvahääletusel. Aastaks 1934 oli rahvas väsinud parteide omavahelistest kisklemistest. Toompeal toimus üks permanentne puntrants, valitsused vahetustid välgukiirusel. 1919–1933 oli Eestil kokku 20 valitsust. Parteide tagatoad ehk poliit-

bürood olid need, kes kunstlikult kutsusid esile pidevaid valitsuskriise.

Kõige paremini võttis olukorra kokku minister Anderkopp märtsis 1933:

„Vastarinnas olles laimatakse kõike seda maha, mis valitsus teeb, kuid paar nädalat hiljem valitsuse laua taha sattudes süüakse täissülitatud kapsad uuesti ära.”

Avalikkusel oli poliitikute omavahelistest võimumängudest villand. Nii nagu täna, nii oli ka toona Toompeale tekkinud grupp elukutselisi poliitikuid, kes samastasid ennast riigiga ja pidasid ennast asendamatuks.

Loe edasi lk 6–7

Juhtkiri

Keskrarhvas ja mis head sellest järeldub

URMI REINDE
peatoimetaja

Kesknädalale on korduvalt ette heidetud: miks te nii negatiivsed olete!? Kuigi omast arust me seda üldse ei ole – oleme stiilipuhtalt opositsioonilised. Pole ju päris mõistuspärane, kui opositsioon heast peast asuks koalitsiooni eksimusi takka kiitma. Iseasi, kui seda teeb mõni valitsustruu väljaanne. Vaat seda pattu Kesknädala hingel tõesti ei ole!

Kuid aastavahetuse filosoofilises meeleolus (välistades igasuguse jõulukohustusliku mateeria) tahaks puht inimlikult tõesti vaadata pigem seda, mis meis ja meie ümber head leidub. Ja õnneks on, mida tunnustada.

Poliitilise väljaandena ja äärmustevaba poliitika toetajana nendib Kesknädal rahulolevalt, et mitte öelda – ülimalt rõõmuga: Keskerakonna reiting tõusis detsembris kõrgustesse. 32 protsenti on tase, millega ollakse kodukootud parteide liider. Ja see pole tulnud mingite pronksmeeste nihutamisest (nt Reformi 35% 2007. aastal) või mittemidagitegemisest (nt SDE 30% 2013. aasta alguses), vaid välja teenitud tõsise, et mitte öelda – titaanliku tööga.

Keskpartei käib teistele pinda sellega, et aitab vaesemaid inimesi, annab sotsiaalabi, maksab pensionäridele sünnipäevalisa. Just 2013. aastal lõi suurimaid, lausa riigipiire ületavaid laineid Tallinna tasuta ühistransport. Keskerakondlaste juhitud pealinn avab sildu, teid ja sotsiaalobjekte, ehitab munitsipaal kortereid, osutab soodsamaid apteegi- ja raviteenuseid. Sama (kuigi mitte just kõike, vaid jõukohaselt) püütakse teha ka teistes piirkondades, kus Kesk hiljutistel valimistel valijate poolt vastutama valiti: Haapsalus, Jõgeval, Paides, Narvas, Võrus ... Eelmises Eesti Ekspressis avaldasid ajakirjanikud Margus Järv ja Tarmo Vahter pretensioonika pealkirjaga „Enamik meist elab Keskerakonna võimu all“ üllata-

KESKMÕTE: On sündinud üks eriline rahvas – keskrarhvas. Kes peitub selle 32% taga.

va üldistuse, kus arvutasid välja, et Keskerakonna valijaid elab linnades 570000 ja valdades 36 000. Kokku kõigi omavalitsuste kohta elab KE võimuväljas 606000 inimest.

Mis me järeldame sest? Ei, mitte „häda, häda igavest“, nagu on aastakümneid tagasi sõnastanud luuletaja Hando Runnel ja nagu üha väheneva jõuga korrutavad veel viimased valitsuse toiduahelast sõltuvad netikommentaatorid. Me järeldame, et on sündinud hoopiski üks eriline rahvas – keskrarhvas. Kes peitub avalikult selle 32 protsendi taga ning kes elab ja tegutseb – mis põhiline, püsib! – kõigele (ajuti üsna kohutavale) halvustamisele ja vastutõotamisele vaatamata. Kui Keskerakond ei pea tagasi tõrjuma rünnakuid allapoolevõõd ning saab süstemaatiliselt toimetada ja järjekindlalt oma Eesti-keskseid ideid ellu viia, siis keskrarhvas laieneb. Ja tõstab valimistel üksmeelselt pead. Jääbki nõustuda Järve ja Vahteriga, kes oma kokkuvõtte lõpus nendivad: „Keskerakond pole pääsenud aastaid valitsusse. Sellest hoolimata on nende mõjusfäär märksa ulatuslikum, kui meist paljudele tundub.“

See, miks Eesti keskrarhvas pole saanud ligi seitse aastat endale esindust valitsuses ja pole 1991. aasta iseseisvumisajast saadik omanud peaministrit, on mõne teise loo teema. Hakatuseks võib seni lugeda tänasest lehest Jakko Väli poliitilist esseed „Haige rahvas ja omariiklus“. Kas tahame, et ajalugu korduks? Või meeldib osale meist jätkata poliitiliselt primitiivsusele, uskudes, et kõik ettepanekud, mis kergendavad eestlaste elu kodumaal ja kohtlevad ka siinset vene vähemust lugupidavalt, on populistlikud, s.o saatanast? (Loe tänasest lehest ka Reet Kudu jõulusoovide lugu.)

Meelde on jäänud üks sotside hea valimisloosung: „Vaheta valitsust, mitte kodumaad!“ Kahju, et nad pole oma sõnade ellurakendamisel tegudeni jõudnud, hüljates järjepanu koostöö sotsiaalsema valitsuse nimel. Kuid ka neil on omad valijad, viimastel andmetel 23%. See tähendab, et opositsioonil on kokku 55 protsenti; võimuparteidel IRL-il (20) ja Reformil (19) aga 39 protsenti. See 55:39 näitab, et elu on muutumas. Demokraatia öeldakse olevat vaheldumise kunst. Selle vaheldumisega on meil just nii, nagu parasjagu on. Aga aasta uus tähendab ju, et ka lootus on uus.

KESKNÄDAL

Address: 10130 Tallinn, Toom-Rüütli 3/5
Tellimine ja levi: 6 177 717

Peatoimetaja Urmi Reinde urmi@kesknadal.ee 6 274 583
Uudistejuht Indrek Veiserik indrek@kesknadal.ee 6 274 571
Toimetaja Tiit Maksim tiit@kesknadal.ee 6 273 465

Toimetuse käsikirju ei tagasta. Kesknädalas ilmunud artiklid väljendavad nende autorite arvamust, mis ei pruugi kokku langeda toimetuse omaga.

Levi AS Express Post ja AS Eesti Post.
Lehte kirjastab MTÜ Vaba Ajakirjandus

NÄDALA NUPUD

Läbi nagu Läti raha

Nagu teada, ühineb Läti 1. jaanuaril 2014 euroalaga. Sel päeval võetakse Lätis lati (pildil) asemel kasutusele euro kursiga 1 euro = 0,702804 latti. Eesti Pank vahetab Läti latte eurodeks jaanuaris ja veebruaris keskkursiga ja teenustasuta Eesti Panga muuseumis. Päevalimiit inimese ja tehingu kohta on 1000 eurot. Läti münte Eesti Pank ei vaheta. Läti latt kehtib ametliku maksevahendina veel kahe nädala jooksul pärast euro kasutuselevõttu. Alates 15. jaanuarist on Lätis ainuke ametlik maksevahend euro. Eestil oli see mälestusväärne päev 1. jaanuaril 2011. Siis sidus meie juhtivpartei Reformierakond euro tuleku oma valimisvankri külge, ja võitiski paari kuu pärast toimunud Riigikogu valimised, saades 33 kohta, mis on liberaalidele ilmselgelt rohkem kui nad kanda jõuavad. Sest mille muuga seletada Reformipartei tänast kõige madalamat reitingut parlamendierakondade seas? Euro ei olnud seega kõikvõimas. Kindlasti on lisaks skandaalidele (nn Meikari juhtum, Ojulandi juhtum, Langi juhtum) ja ebaõnnestunud munitsipaalpoliitikale (lennuvõimetu Randpere, 25 000 hääle kaotus kohalikel valimis-

tel) reformistide langusele kaasa aidanud kalli euroraha kasutuselevõtt meie oma Eesti krooni asemel. Me maksame poes 10 kuni 20-euroseid igapäevaseid toiduvarveid ja püüame mitte mõelda, et see on ju kuskil 200–300 krooni. Psühholoogiliselt on tõestatud, et väiksemad summad mõjuvad lummuvalt, ja rahval libisevad eurod kergemini käest. Samuti teeb Kesknädalale muret, et ainuüksi SMS-laenude ohvreid on Eestis üle saja tuhande, lisaks kodulaenude ja väikelaenude, õppelaenude ja liisingute võtjad. Mis muud kui – õnnelik ja rikas on sel aastavahetusel inimene, kel pole ühtki laenu!

Räägitakse majanduskriisist väljumisest ja palgatõusust, kuid kui vaadata reaalselt toimetulekut, siis mõnigi statistika on üsna hirmus, näiteks päris suure osa elanikkonna vaesuse ja ka kõrgete maksude poliitika poolest asume Euroopa Liidu tagaotsas. Seega kõlaks täna meie tülpunud valitsuse tööjõu kohta vana sõna: läbi nagu läti raha. Eesti Pank tuletab meelde, et kuni aasta lõpuni vahetavad kroone eurodeks Swedbanki ja SEB-i sularahakontorid üle Eesti ja 1. jaanuarist 2014 saab kroone eurodeks vahetada üksnes Eesti Panga muuseumis.

Lasnamäe õigeuskirik ja Ülemiste liiklussõlm „Aasta Betoonehitise“ nominendid

Eesti Betooniühing ja Eesti Ehitusmaterjalide Tootjate Liit teatavad, et konkursil „Aasta Betoonehitise 2013“ osaleb kümme ehitist, nende seas ka Jumalaema „Kiirestikuulja“ Ikooni Õigeusu Kirik (pildil) Tallinnas.

„Vähemalt uute, väljapaistvate betoonehitiste kohta võib öelda, et Eesti ei ole väga Tallinna poole kaldu. Tänavune võistlus paistab silma esitatud ehitiste tõeliselt laia geograafiaga,“ teatas Eesti Betooniühingu juhatuse esimees Vaido Leosk.

2013. aasta betoonehitise tiitlile kandideerivad näiteks ABB tootmis- ja büroohoone (Aruküla tee 83, Jüri, Harjumaa), Kentmanni tn 4 büroohoone (Tallinn); Jõhvi viadukt; Võru Lahingukooli õppehoone; Metaprinti tootmishoone (Pärnu); Sillamäe sadama kaid nr. 12–15; Tartu Ülikooli Füüsika Instituut; Viljandi Gümnaasium ja Ülemiste liiklussõlm (Tallinn). Juba nominendiks pääsemisega on need ehitised esile tõste-

tud. Nad on nägusad, efektiivsed ja ökonoomsed. Lisaks näitab nende ehituslik teostus betooni kui kodumaise materjali eeliseid. Võidutöö valimisel arvestatakse objekti projekteerimise ja ehitamise professionaalsust ning nõudlikkustaset, kvaliteeti ja innovaatsilisust.

Peauhind kuulub võiduidea autorile. Näiteks 2012. aasta betoonehitiseks valiti Tallinna Lennusadama vesilennukite angaar (konstruktorid Karl Õiger ja Heiki Onton).

Võistlus korraldatakse 14. korda. Võitja kuulutatakse välja betoonipäeval tuleva aasta märtsis.

Nii Lasnamäe õigeuskirik kui ka Ülemiste liiklussõlme rekonstrueerimine on tekitanud lisaks ehituskäigule ka palju poliitilisi pingeid, isegi pahatahtlikkust ning väärarvamusi. Tallinna töötavat linnavalitsust on süüdistatud, piltlikult väljendudes, selle eest, et seistakse südikalt linlaste heaolu eest. Aga lõpp hea, kõik hea.

HIIBUSE NÄDAL

REFORMI UUED SUUNAD

Ootame konkurentsivõimelist Jõuluvana!

Aastalõpuintervjuu annab Jõuluvana kodulinna abilinnapea ANTS PRII

Jõgeva abilinnapea Ants Prii jaoks pole tänane amet tundmatus kohas vette hüppamine. Kogemused on tulnud varakapitalistliku ajastu alguse ettevõtlusest, ringijuhhi tööst koolis ja linnavolikogu juhtimisest aastatel 2005–2009.

Jõuluvana kostüümis Antsu pole suurem avalikkus küll näinud, kuid Jõgeval on ringi liikunud tuttava häälega mõnusalt vestlev Ninasarvik.

„Valimiste ajal tuli ta mulle vastu ja pakkus helkurit. Olen ühe teise erakonna liige ja poleks keskerakondlaselt kinki vastu võtnud, kuid Prii Antsu puhul tegin erandi. Ta mõjub nii sõbralikult ja positiivselt,“ tunnistab üks Jõgeva proua.

Küsi ja kirjutab
JAAN LUKAS

Jõgeval kuulutatakse igal aastal välja jõulurahu kogu Eestimaale. Siin asub Eestima Jõuluvana kodu.

Jõgevat kutsutakse ka Külmalinnaks. Kuivõrd on siin jõuluhõng tugevam kui teistes paikades?

„Jõulurahu väljakuulutamine Jõgeval on muutumas traditsiooniks. Paikkonnale tuleb kasuks, kui õnnestub mingil moel eristada ja tõsta nii atraktiivsust ettevõtlusele. See omakorda tõstab siinsete elanike eneseteadvust.“

Abilinnapeana peab vist jõulukuul ja talvel üldse ka üsna maiste asjadele mõtlema. Et tänavad ja teed oleksid liivatatud, lumi koristatud.

„Loomulikult peame linnavalitsejadena hoolitsema taristu toimimise eest. Korras linnapilt aitab linna mainet tõsta. Inimesed korrastavad oma ümbrust sooviga tunda rõõmu kaunist kodust. Linn peab tagama linlastele kauni kodulinna.“

Kas jõgevlastel kulutavad jõulude ja aastavahetuse aegu enam-vähem sama palju raha kui tallinlased

või tartlased? Mõtlen inimeste majanduslike võimaluste võrdlust erinevates Eestimaa piirkondades?

„Vaadates keskmisi palganumbreid, peaks Jõgeva jõulumees olema kergema kingikotiga, kui teda võrrelda kolleegiga mõnest rikkamast piirkonnast. Paar nädalat tagasi Luua Metsanduskoolis õppepäeval kuulsin, et Jõgeva poodide käive inimese kohta ei jää alla suuremate linnade näitajale. Loodan, et see vastab tõele ja meie Jõuluvana on igati konkurentsivõimeline.“

Olete ka koolmeistrileiba maitanud ja ringijuhina töötasite vahetult enne abilinnapeaks saamist. Millistes valdkondades on noortele teadmisi, oskusi ja kogemusi jagatud?

„Alustasin malega, lisandusid robotika ja laskmine. Noore inimese maailmapilt on must-valge, vahetu ja aus. Õpetasin n-õ poistealasid. Tänapäeval, kui isad Soomes perele elatist teenivad, tunnetasin laste isapuudust. Noortega koos töötamise käigus arutlesime ka tõsistel teemadel, näiteks tuli jagada selgitusi, miks laste seas pilkeid ja naeru esile kutsunud tegevused ning suhted on suurte inimeste jaoks täiesti loomulik käitumine.“

Kuivõrd suudavad siin, Tallinna ja Tartu vahel, gümnaasiumihariduse saanud noored konkureerida kõrgkooli astumisel ja tööjõuturul teiste paikadega?

„Väga hästi suudavad. Jõgeva koolides töötavad väga head õpetajad. Mu enda vanemate

poegade sõprusringkond on edukalt leidnud koha elus.“

Ettevõtluses alustasite 1990-ndate alguses tollal valminud Jõgeva Majandusühistu kaubahalli direktorina. Mis on sellest kaugest ajast mees?

„Väikeettevõtlusega alustasin juba rublaajal. Kaubahalli käivitamine oli omamoodi proovikiviks, selle aja kohta oli see suur ettevõtte. Sain väga hea meeskonnatöö kogemuse, nägin inimeste pühendumist eesmärgi nimel. Varakapitalistlik aeg õpetas mõtlema uuendustele ja nende rakendamisele. Eluspüsimiseks oli see kõik hädavajalik.“

Mida hilisem aeg firmajuhina juurde õpetas?

„Õppisin hindama oma töötajaid meeskonnana. Rõhutatakse küll, et klient on kuningas, kuid seadsin ja sean praegugi esikohale oma meeskonna ning selle liikmed põhimõttel „üks kõigi ja kõik ühe eest“. Meeskonna ühis-tegevus on peamine eesmärgile jõudmiseks.“

Mis võiksid olla Jõgeva kandi uued väljakutsed ettevõtjatele?

„Kui oskaksin selge vastuse anda, küllap selle uuega juba tegeleksin. Minu pilgu läbi on Jõgevamaa näiteks turismi jaoks veel avastamata piirkond.“

Kuidas algas huvi poliitika vastu ja mismoodi küpses otsus liituda just Keskerakonnaga?

„1990-ndatel kuulusin Koonderakonda. Selle hääbudes olin päris pikalt poliitikast väljas. 2001. aastal võttis Aare Olgo (*Jõgeva linnaapea – J.L.*) nõobist kinni ja kutsus Keskerakonnas kaasa lööma. 2005–2009 olin Jõgeva linnavolikogu esimees. Nn. vabaabieliu sai läbi möödunud aastal, astusin ametlikult Keskerakonna liikmeks.“

Majanduselu ja teisi n-õ kõvemaid valdkondi

TUNNEB NINASARVIKU HINGEELU: Ants Prii teab, et ninasarviku kodumaal peetakse sarvest tehtud rohtu iveravimiks saja tõve vastu. Prii peab lugu heast naljast, ja tal on kogemusi, et ninasarvikuna ringi liikudes muutuvad linnakodanikud teda nähes rõõmsamaks. Foto isiklikust arhiivist

kureeriva abilinnapea töö spetsiifika on suhteliselt ühesugune. Mida teeb aga näiteks keskerakondlik abilinnapea teistmoodi kui sama ametimees Reformist või Isamaa ja Res Publica Liidust?

„Inimesena ei teegi teistmoodi. Jõgeva keskerakondlased on ühte hoidev sõpruskond. Saame tihti kokku, vahetame infot, ja otsime valukohtadele ühiselt lahendusi. Tundub liiga lihtne, kuid meie üksmeelt on tunnustanud ja kadestanud linna teiste erakondade liikmed.“

Vahepeal üks väline tähelepanek. Teie pealael on silmapaistvalt vähe juuksekarvu. Sama lugu on mitme poliitikasse jõudnud jõgevamaalasega, näiteks Riigikogu liige Aivar Kokk, maavanem Viktor Svjatõšev, linnaapea Aare Olgo, linnavalitsuse liige Peep Põdder, linnavolikogu esimees Kalmer Lain, Omavalitsuste Liidu juhatuse esimees ja Põltsamaa vallavanem Toivo Tõnson. Kas sellest võib järeldada, et Jõgevamaa

mehed viib edule silmapaistvalt suur pinge- ja stressitaluvus?

„Naljatomisi öeldes, kalliskivi peale sammal ei kasva. Nimetatud on kõik aktiivsed ja meie kodumaakonnast tugevalt hoolivad poliitikud. Kindlasti ei ole vähene juuksekasv meie piirkonna eripära; lihtsalt mõningane kokkusattumus.“

Kuivõrd sõltub Jõgeva jt niisuguste väikelinnade käekäik ja areng kohalikust tarkusest, initsiatiivist ja järjekindlusest? Kui palju määrab riigi keskvõimu suhtumine kohalikesse omavalitsustesse?

„Haritud ja laia silmaringiga kohaliku elu eestvedajad on suureks väärtuseks. Poliitikat defineeritakse kompromisside kunstina, ja keskvõimuga suhtlemisel aitavad kogemus ning elutarkus koos poliitilise strateegia ja taktikaga kallutada piirkonna arenguks vajalikud otsused meie kasuks.“

Jõgeval on tekitanud paljugi poleemikat varesed ja vareslased üldse. Kuidas teie nen-

desse lindudesse suhtute?

„Targad linnud pika mäluga. Olen ise loodusesõber ja niisama lihtsalt ei tahaks ühelegi linnule liiga teha. Jõgeval on aga inimese ja haki suhe läinud üle piiri. Kui inimeste elu on häiritud, siis tuleb midagi ette võtta, ning kindlasti ka võtame.“

Kuuldavasti tunnete üsna hästi ka ninasarvikute hingeelu?

„Ninasarviku kodumaal peetakse sarvest tehtud rohtu iveravimiks saja tõve vastu. Olen positiivse ellusuhtumisega inimene ja pean lugu mõnusast naljast. Ninasarviku kujus ringi liikudes olen näinud linnakodanike rõõmsat äratundmist ning head emotsiooni.“

2014 on Hiina horoskoobi järgi Hobuse aasta. Millise iseloomuga hobune suudaks kõige rohkem kasu tuua nii Jõgeva linnale kui ka tervele Eestimaale?

„Tore tööloom! Iseloomult inimsõbralik ja visa. Oma krutskitega ning järjekindel.“

Valitsustüli jätkub: Ansip annaks Krossi Interpolile välja

Peaminister Andrus Ansipi hinnangul on praegustel andmetel Interpolil olemas alus Eerik-Niiles Krossi tagaotsitavaks kuulutamiseks ja ta peab seda igati põhjendatuks, vahendab 17. detsembri Postimees Riigikogu infotunnis käsitletut.

„Praegune teadmine on selline, et Interpolil on alus olemas Eerik-Niiles Krossi tagaotsitavaks kuulutamiseks. Aga kas see alus pärast põhjalikumalt juurdlemist, erinevate täiendavate argumentide läbikaalumist on piisav selleks, et Eerik-Niiles Kross sellele nimekirja jääks või mitte, seda mina küll hinnata ei oska,“ ütles Ansip Riigikogu keskerakondlastest liikmete arupärimisele vastates. Peaminister rõhutas samas, et senise koostöö

põhjal ei ole mitte mingisugust põhjust Interpoli umbusaldata. Ta lisas, et Eesti suhteid Interpoliga tuleb kõrgelt hinnata ning seetõttu väga põhjalikult endale asjad selgeks teha, enne kui Interpoli süüdistada kellegi alusetus nimekirja panekus. Krossi kui erakonnakaaslase kaitsmine IRL-i enda ministrite poolt valmistab Reformierakonnale üha enam tuska, sest piinlik olukord rikub riigi mainet ja Ansip on tõenäoliselt korduvalt kimpus välispartnerite vastavatele küsimustele vastates. Kross kujutab endast valitsuse jaoks tüliõuna, mis pani taas koalitsioonipartnerite suhted käärima. Kui Reformierakonnal oleks piisavalt mehisust ja ausust, siis tuleks tal Kross Interpolile välja anda, mitte koos IRL-iga komejanti edasi mängida.

Ka Keskerakonna peasekretär Priit Toobal küsis Aktuaalses Kaameras, miks Eesti ei käitu Krossiga samamoodi nagu teiste Interpoli kaudu taga otsitavatega. „Oleme ju kõik teised neile samasugustel asjaoludel välja andnud, miks teha Krossiga erand?“ selgitas Toobal ka Kesknädalale.

Eesti Suhtekorraldajate Liit, mille auliikmeks on Marju Lauristin, andis 16. detsembril Eerik-Niiles Krossile üle aasta suhtekorraldaja eriauhinna. Milline häbiväärne samm ühe organisatsiooni poolt – anda rahvusvaheliselt tagaotsitava kuriteokahvlusega isikule selline preemia! Huvitav oleks näha, kuidas peaauhinna võitnud teater NO99 seda mõnes oma järgmises lavatükis käsitleb. **Kn**

Terane mõte

„Sellesama maksusüsteemiga, millega alustas noor riik, edasi minna ei saa. Alustada tuleks ettevõtlustulu maksustamisest. Ennekõike pangad on need, kes teenivad eba-proportsionaalselt suuri tulusid.“

Ettevõtja ANDRES KOGER (Eesti Päevaleht 12. detsembril)

Nelson Mandela mahavaikitud mõtteid

Ida-Kapimaal Qunu külas toimusid 15. detsembril Lõuna-Aafrika Vabariigi esimese mustanahalise presidendi Nelson Mandela matused.

Kohal oli umbes 4500 inimest, nende seas ka paljud riigipead. Endise preside

dendi kirst oli mähitud LAV riigilipusse. Mandela, kes suri 5. detsembril 95-aastasena, oli LAV president aastail 1994–1999. 27 aastat vanglas olnud ja 1993. a. koos riigi toonase presidendi Frederik de Klerkiga Nobeli rahupreemia pälvinud Mandelat nähti pärast 2004. a. avalikkuses harva tema kehva tervise tõttu.

Kesknädal avaldab Mandela mälestuseks mõned tema tsiitaadid, millest peavoolumeedia pigem vaikib. Need mõtted kinnitavad, et ta oli tegelikult vägagi kriitiline praeguse Lääne demokraatia ja seda juhtiva USA suhtes.

„Kui otsida maailmas riiki, mis on toime pannud kirjedamatuid metsikusi, siis on selleks riigiks USA. Nad ei hooli inimlendidest.“

„Pole kahtlust, et USA peab end nüüd ainsaks supervõimaks maailmas ja tunneb, et võib teha, mida tahab.“

„Tegemist on tragöödiaga, mis praegu toimub, see, mida George W. Bush läbi viib. Ainus, mida Bush tahab, on Iraagi nafta. Pole kahtlust, et USA käitub halvasti. Miks nad ei püüa konfiskeerida massihävitussrelvi oma liitlaselt Iisraelilt? Massihävitussrelvad on vaid vabandus, et saaks kätte Iraagi nafta.“

„Me teame liigagi hästi, et meie vabadus on ebatäielik ilma palestiinlaste vabaduseta ning ka siis, kui ei lahendata konflikte Ida-Timoril, Sudaanis ja teistes maailma paikades.“

„Kui USA või Suurbritannia korraldavad valimisi, siis ei kutsu nad kohale vaatlejad Aafrikast või Aasiast. Kui meie korraldame valimisi, siis tahavad nad saatavaatlejad.“

„Suurim au siin elus ei seisne mitte kunagi kukkumises, vaid võimes pärast kukkumist alati püüsti tõusta.“

Allikas: http://en.wikiquote.org/wiki/Nelson_Mandela

Europüüdlused Ukrainas asendumas võimuvõitluse ja veneviahaga

Kolumnist Jüri Maloverjan kirjutas 11. detsembri Postimehes, et on täiesti normaalne, kui opositsioon kasutab võimu sigadusi oma eesmärkide saavutamiseks, kuid välisvaatlejatel on tähtis aru saada, millised need eesmärgid õieti on.

„...Euromaidani“ kohal Kiievis lehvivad endiselt euroliidu lipud, kuid opositsionääride sõnadest ja tegudest on selgelt näha, et võitlus „eurointegratsiooni“ eest on asendunud lihtlase võitlusega võimu pärast,“ märgib Maloverjan.

„Ei tule viimastest päevadest meelde ühtegi opositsiooni liidri kõnet, kus oleks esiplaanile toodud nurjunud Ukraina–ELi assotsiatsioonileppe küsimus – mis, tuletan meelde, oli opositsiooni ülestõusu peamine ajend,“ kirjutab kolumnist. Tema sõnul välisjõud, ennekõike Venemaa, siis EL, aga ka USA, üritavad küll Ukraina olukorda mõjutada, ja Ukraina poliitikud kasutavad oma retoorikas meeleldi seda „Euroopa – Aasia“ dihotoomiat, kuid nad kasutavad seda oma huvides.

Maloverjan: Natsionalistlik Maidan

Praegune „Euromaidan“ on Maloverjani sõnul selgelt natsionalistlik. „Asi on osaliselt selles, et kümned tuhanded (kahel möödunud pühapäeval võib-olla sajad tuhanded) kiievlased tulevad miitingutele ja siis lähevad mõistagi koju ega jää telkidesse ööbima. Maidanile aga jäävad Lvivist, Ternopolist, Ivano-Frankivskist tulnud noorukid punamustade Ukraina Ülestõusuarmee lippude all skandeerima „Ukrainina ponad use“ („Ukraina üle kõige“) ja „Hto ne skatše – toi moskal“ („Kes ei hüppa, see on tibra“),“ märgib Maloverjan. Tarvab, et vaevalt see nii väga istub vene keelt kõnelevatele idaukrainlastele ja saati Lõuna-Ukrainas elavatele etnilistele venelastele.

„Paljud euroopameelsed ukrainlased, aga ilmselt ka EL, panustavad Vitali Klitškolle, kes on igati sümpaatne uustulnuk Ukraina poliitikas, ja vägagi populaarne seejuures. Ta pani ennast täiega selle „Euromaidaniga“ ühte patta, üteldes, et „meie asjal saab olla vaid üks lõpp – selle võimu lõpp“, kuid oleks mitmest küljest kasulik ja arukam, kui ta võidaks mitte praegu teiste revolutsioonilise Maidani liidritega kõrvuti, vaid

UKRAINA DETAILIDES:

Maad, mille liitis Ukraina külge nõukogude võim: Donetsk – Krivoi Rogi Nõukogude Vabariik (liideti Ukrainaga 1918. a); Galiitsia ja Volõõnia (võeti ära Poolalt 1939. a); osa Bessaraabiast ja Bukoviinast (võeti ära Rumeenialt 1940. a); Ruteenia (Tšehhoslovakkiale kuulunud ala, mis liideti Ukrainaga 1945. a; nimetati ümber Taga-Karpaatiaks), Krimm (selle kinkis Nikita Hruštšov 1954. a). Regnum

2015. aastal, korralistel presidendivalimistel, kogu opositsiooni ühiskandidaadina,“ kirjutab Maloverjan. Kolumnisti hinnangul see punamustade lippudega radikaalseim osa praegusest Maidanist kuulab Klitškod vaid pingutatud viisakusega. Kesknädal tunnustab Postimeest avameelse ja Ukraina käsitluse tasakaalu toova artikli avaldamise eest. Mõistetavalt ei lähe Lääne propagandistlik demokraa-

tiajutt Ukraina puhul läbi olukorras, kus opositsionääride eesmärgiks näib üha enam olevat demokraatlikult valitud presidendi kukutamine, „tiblasõimu“ ja natsionalistlike loosungite saatel. Nagu Maloverjanist selgub, mõn Maidani lavalt esinev orator ei häbene lausumast midagi mitte vaid vene-, vaid ka juudivastast. Vaevalt küll USA ja Euroopa sellises olukorras on kuigi kaua nõus Kiievi tänavatel protestivat opositsiooni avalikult toetama. Kn

Island vähendab majapidamiste võlakoormat

Rahvusvahelisest vastuseisust hoolimata teatas Islandi valitsus 31. novembril, et on otsustanud maha kanda kuni 24 000 eurot iga majapidamise kodulaenu, täitmaks oma valimislubadust. Uudisteportaali Telegram.ee vahendatust selgub, et peaminister Sigmundur David Gunnlaugssoni sõnul aitab selline meede rohkem kui 100 000 majapidamist ja on majandusliku uuestisünni algus.

Progressipartei ja Iseseisvuspartei koalitsioon lubas aprillivalimiste eel, et nad vähendavad rahva võlakoormat pärast raskeid kasinusastaid. Kodulaenude võla leevendamiseks on eraldatud ligi 150 miljardit Islandi krooni (1,26 miljardit dollarit) ning see kehtib kodulaenudele, mis on seotud inflatsiooniga ja mille maksimaalne liiit on 4 miljonit Islandi krooni (ligi 24 800 eurot) majapidamise kohta. Valitsuse kodulehe teatel vähendatakse ühe majapidamise võlga keskmiselt 13%. Kodulaenuga kimpus olevatele inimestele pakutakse maksepuhkust, et julgustada neid kasutama oma pensionisääste laenumaksete tasumiseks. Valitsuse avalduses seisab, et praegu on kodulaenude võlg võrdne 108 protsendiga SKP-

st, mis on teiste riikidega võrreldes väga suur. Loodetakse, et kodulaenude vähendamine tõstab majapidamiste sissetulekuid ja julgustab omakorda säästma. Islandi valitsuse sõnul algab võlavähendamine 2014. a. keskel ning hinnanguliselt läheb see maksma 1,2 miljardit dollarit, mis jaotub neljale aastale. Kuigi plaan pole veel täiesti kindel, on Gunnlaugssoni lubanud, et avalikke finantseeringuid ei ohustata. Esialgu pakuti välja, et võlakoorma vähendamine peaks tulema Islandi pankade väliskreditoride arvelt. Finantsteenuste pakujatelt tahetakse kassee-rida maksetõusude kaudu 37,5 miljardit Islandi krooni. Plaanitakse tühistada ka 2008. aasta kriisis kannatanud pankadele kehtinud maksuvabastused.

MEENUTUS: Mõne aasta tagusel fotol põletab meeleavaldaja Islandi ühe suurima panga Landsbanki lippu. Täna on Islandi majandus piisavalt kosunud, nii et valitsus on võimeline eraisikute kodulaene kustutama.

Kesknädala hinnangul on Island positiivne näide sellest, kuidas üks väikeriik on võimeline ajama sõltumatut poliitikat rahvusvahelisest survest hoolimata. Paar aastat tagasi otsustasid islandlased kehtestada uue konstitutsiooni, mis vabastaks riigi rahvusvahelise finantsüsteemi ja virtuaalraha lõa otsast. Koostamaks uut põhiseadust, valisid Islandi kodanikud 522 täiskasvanu

seast välja 25 inimest, kes ei kuulunud ühtegi parteisse, aga kel oli vähemalt 30 soovijat. Tähtsat dokumenti ei kirjutatud kokku käputäis välja- valitud, vaid see koostati interneti vahendusel. Island on seega kenasti kriisist välja tulemas ja aitab nüüd oma kodanike võlgu kustutada. Jamida teevad paljud eestlased samal ajal? Töötavad end ri-

badeks nii kodu- kui ka välismaal, et buumiajal võetud kodulaene kinni maksta, kuid hääletavad valimistel väsimatult pigem neoliberaalse Reformierakonna ja ebakompetentse IRL-i poolt, kes kiitlevad riigi rahanduse korrasolekuga. Kas ka kodanik seda „korrasolekut“ omal nahal tunneb, ei huvita kedagi. Kn

Eesti, mida me tahtsime

Hiljutistel valimistel Tallinna pärast peetud võitluse ägedus tõestas veelkord, kuivõrd läheb pealinnas toimuv kõigile korda üleriigilises kontekstis. Ent suure huvi põhjuseks pole üksnes Tallinna majanduslik domineerimine, nagu väidab mõni analüütik, vaid eelkõige areng, mille Tallinn on keskerakondliku linnavalitsuse juhtimisel läbinud. Neid seitsmenikoormasaapaid, millega pealinna arengut mõõta, ei saa eitada ka kõige paadunud parempoolsed muinasjullad.

LAURI LAASI
tallinlane

Tallinna areng hirmutab Toompea võimukandjaid, sest samal ajal, kui riik inimestest tühjaks voolab, suureneb pealinna elanike arv muljetavaldava kiirusega. Pole tarvis rääkida, kuidas Savisaar ehitab üles oma „vürstiriiki“, pigem tuleks kaasa tunda parempoolistide poolt „vene kaardiga“ hullutatud rahvale mujal Eestis – need ärahirmutatud inimesed on valinud riigi etteotsa küünilised ja rahva vajadustega mitte arvestavad juhid.

Eestimaa on tõesti meie kätes, ning see, kas meie inimene hoolib paremast saatusest, selgub uut parlamentivalimistel. Aga just Riigikogu valimiste pärast on Tallinna edulugu meie valitsusparteilastele vastukarva. Nad aduvad äärmiselt valuliselt, et inimesed Narvast Kuresaareni ja Rakverest Valgani eelistavad seda erakonda, mis on suutnud Tallinna ka rasketel aegadel kõige ohtlikumatest karidest mööda tüürida.

Nii saaks Suur-Tallinna idee uut algust töötava tähenduse.

Tallinna juhtide märksõna: hoolivus

Millised on märksõnad, mis parempoolsetel juuksed püsti ajavad, aga tallinlastele meele järele on? Need on linnarahvaga arvestamine, tulevikku suunatud areng, julgus mõelda suurelt.

Et mõista, kui suure arengu on pealinn läbi teinud, vaatame tagasi kümne aasta taha. Vabaduse platsil laiutas tollal tolmune autoparkla. Harju tänavat palistasid isamaaliitlaste poolt välja kaevatud ja malsakasvanud sõjaaegsed varemed. Teekond lennujaama viis piki kohutavat Tartu maanteed. Pärnusse sõitjad pidid ukedama mööda Vabaduse puiestee kuumaastikku. Kesklinn oli täis ummikuid, kuna puudus ümbersõit; segadust täiendasid liinibussid – tossavad Ikarused. Kesklinnas, Mustamäel ja Lasnamäel puudusid korralikud kaubanduskeskused. Mere äärde minek tähendas turnimist üle okupatsiooniaastatest jäänud varemete jne jne jne. Üsna provintslik! Ei taha mõeldagi, mis oleks juhtunud, kui oleksid jätkanud need mugavuspoliitikud, kes linna seni juhtisid.

Õhk sai puhtamaks

Keskerakonna aastatepikkuse stabiilsel valitsemise järel võib Tallinn end häbenemata pidada üheks Euroopa kaunimaks pealinnaks. UNESCO kultuuriväärtuste nimekirjakantud korastatud vanalinn koos laieneva jalakäijajätketsooniga on turismimagnet, mis toidab suuremat osa Eesti turismindust ja hotellimajandusest. Vääriskaid rahvakogunemisi korraldatakse nüüd uhkel Vabaduse väljakul, millest on saanud riigi

esindusväljak. Unustatud on lennujaama viiv kolgata tee. Tõelise sajandirajatisena valmis Ülemiste liiklussõlm. Linnasüdamest on kadunud ummikud. Õhk on puhtam, tänavad inimsõbralikumad. Tasuta sõit ühissõidukites on peatanud arutu autostumise.

Taastatud merelinnamaine

Euroopa kultuuripealinna jä-

Pealinna hoolivusprogramm

Lisaks linna välisilme muutmisele on paranenud suhtumine elanikesse. Tallinna toetusprogramm hõlmab nii eakaid elanikke kui ka paljulapselisi peresid, õpilasi, elu hammasrataste vahele jäänuid, aga ka algajaid ettevõtjaid. Ainsa omavalitsusena Eestis suutis Tallinn inimlikult lahendada sundüürimise probleemi.

turvalisemalt võivad tallinlased end tunda.

Tühikargajad Tallinnas mõjule ei pääsenud

Jõudsin käsitleda vaid murdosa positiivsetest muutustest, mis Tallinnas on Edgar Savisaare linnapeaks oleku ajal ellu viidud. Tallinlaste enamus hindas neid muutusi, toetades valimistel stabiilset arengut ja eirates tühikargajaid, kelle ain-

kaalustatud, oma geopoliitilist asendit linlaste heaoluks kasutavat ning jõukat linna, kust ei pageta parematele välismaistele rohumaaadele.

Savisaar sobib nii linnapeaks kui ka presidendiks

Kohatu on küsida, miks matab Savisaare kaliibriga poliitik end kommunaalprobleemide rägastikku, kui võiks samahästi

LINN NAGU MUINASJUTT:

Hetkeks on poliitkired maha võetud. Jõulurahu saabub linna. Tallinn on nii hästi juhitud, et annab tervele Eestile silmad ette. Ja järjest rohkem märkavad uhke vana linna tegemisi ka Euroopa ja maailm.

relkajana oleme uhked Tallinna mitmekülgse kultuurielu üle. Tallinn on taastanud oma merelinnamaine. Vaade lahele on avatud, iga-aastased merepäevad seovad meid teiste sadamalinnaadega, Kultuurikilomeeter juhatab maailma ühe omanäolisema meremuuseumi juurde. Lõpuks on välja ehitatud ka Lasnamäe ja Mustamäe kunagi pooleli jäänud taristud, Lasnamäe spordikompleks saab peagi lisa – ajakohase jäähalli. Ärgem unustagem Lilleküla jalgpallistaadionit, Saku Suurhalli, Solarist jmt!

Tallinn on saanud uueks.

Tallinna ja Savisaart on süüdistatud selles, et siin soovitakse roheline kaardiga eristada tallinlasi teiste piirkondade elanikest. Kui asju õiglaselt hinnata, on tegemist küll hoopis tervitatava algatusega, mis pakub omavalitsuse enda maksimumsummaks tasuta või soodus- tatud tingimustel teenuseid. Selle jaoks ju valitsused ongi, et rahva elu hõlpsamaks muuta. Erinevalt riigivalitsusest töötabki Tallinna linnavalitsus selle nimel. Mida enam lisan- dub rohelisele ühiskaardile uusi kasutusvõimalusi (nt apteekides või loodavates munitsipaalpoodides), seda

saks ideeks on võitlus ühe läbi aegade väljapaistvama Eesti poliitiku vastu. Delfis avaldas keegi arvamust, et Edgar Savisaar on suurest poliitikast väsinud ja tegeleb vaid kommunaalmajandusega. Väidan, et selliselt mõtlev inimene ei taipa poliitikast ööd ega mütsi. Savisaarel on käsil suurim poliitiline eksperiment, millele võrdset on meie ajaloost raske leida – ta ehitab valitsuse ja paremerakondade vastutööle vaatamata vanas heas Tallinnas üles sellist Eestit, nagu lootsid näha need sajad tuhanded, kes murranguhetkil seisid Balti ketis. Ta ehitab hoolivat, tasa-

kandideerida presidendiks. Aga nimetage mõni algatus, mida meie praegune president on inimeste elujärje parandamiseks ette võtnud?! Paneb kukalt kratsima – ükski ei tule meelde.

Linnapea Savisaare tegevuse läbi on võitnud kõik 430 000 tallinlast. Siia võib lisada veel ümberkaudsetest valdadest, aga ka kaugemalt pealinna tööle käivad ja Tallinna teenseid ning siinset taristut tarbivad inimesed.

Tegelikult tarbib Tallinna kogu Eestimaa – sest Tallinn on ju selline Eesti, mida me tahtsimegi.

Edgar Savisaar valiti mõjuka rahvusvahelise organisatsiooni juhatusse

Ülemaailmse linnade säästva arengu assotsiatsiooni INTA peassamblee valis järgmiseks kolmeks aastaks uue 29-liikmelise juhatus ja kuueliikmelise täitevkoogu. INTA juhatuse ja täitevkoogu liikmeks valiti ka Tallinna linnapea Edgar Savisaar.

„Olin väga üllatunud, kui mind valiti nii INTA juhatusse kui ka täitevkoosse, kuhu üle maailma kuulub vaid kuus inimest. See positsioon toob täiendavaid tööülesandeid, kuid leian, et Baltikumi kaasamine selle organisatsiooni tegevusse on suure tähtsusega,“ tunnistas Edgar Savisaar.

Vietnami pealinnas Hanoi 2.–5. detsembrini toimunud INTA kongressil „Linnaline areng muutub ajas“ pidas Savisaar plenaaristungietekande, milles asetati põhirõhu Tallinna innovaatiliste lahenduste tutvustamisele ja aasta algul Tallinnas käivitunud tasuta ühis-

TUTVUSTAB PEALINNA: Savisaare ettekanne INTA kongressil.

KOOSTÖÖ: Tallinna linnapea koos INTA peasekretäri Michel Cudarskise (vasakult teine), president Maurice Charrieriga (paremalt teine) ja külalistega.

transpordi projektile, käsitledes selle mõju linnakeskkonna parendamisele ja sotsiaalse löhe vähendamisele. Savisaar lõpetas oma ettekande nii: „Usun, et tasuta ühis-transport on võttesõna tulevikuks ja tõhus vahend vähendamaks linnades „süsiniku jalajälge“. See, mis aasta tagasi oli vaid julge mõte, on tänaseks tõestanud oma elujõudu globaalse mõõtmega linnauuen- dusena.“

Tallinn on INTA liige 1999. aastast. INTA on ülemaailmne säästvate linnaarengule orienteeritud organisatsioon, mille tippüritustel on võimalik lisaks traditsioonilisele Euroopa linnaarengule tutvuda Ameerika, Austraalia ja Aasia kiiresti arenevate linnamudelitega, levitada teavet Tallinna kohta ja tutvustada meie projekte laiemas ulatuses kui Euroopa.

Raepräss-Kn

Spordiaasta üllatused, inetused ja poliitiline palagan

Lõppevat spordiaastat iseloomustasid Eestis nii ootuspärased kui ka ootamatud. Mõnedki suured sportlased lahkusid spordiareenilt, oli inetuid vahejuhtumeid, lausa poliitilist palagani.

Meie talialade nutune seis pärast kuldse trio – Jaak Mae, Andrus Veerpalu, Kristiina Šmigun – loobumist tippspordist on järjepidev ja harjumuspärane. Ootuspärasteks tuleb tunnistada kettaheitja Gerd Kanteri, vehkleja Nikolai Novosjolovi ja maadleja Heiki Nabi suurepäraseid sooritusi rahvusvahelisel tasandil. Andrus Veerpalu õigeksmõistmist dopingusüüdistustest võis juba varem igati ettearvatavaks pidada.

Tallinnas palju uusi spordirajatisi

Üllatuse pakkuja ja suurim meeskondlik õnnestuja sel aastal oli Eesti korvpallimeeskond, mis jõudis EM finaalturniirile. Ootamatult kehvasti esinesid aasta läbi muidu varasemalt, ka olümpia-aastatel, „kastaneid tulet välja toonud“ sõudjad ja judokad. Budapestist vehklemise MM-ilt kulla võitnud Julia Beljajeva saavutus tuli aga nagu välg selgest taevast.

Sel aastal tippspordist loobujatena meenuvad eelkõige kaks korda aasta naissportlaseks valitud 28-aastane

Triin Aljand ja jalgpalli rahvuskoondise kaitsetugisammas Raio Piiroja.

Aasta suurimaks spordi-meediaämbriks tuleb pidada *Tour de France*’i kajastamist ETV-s. Pikki nädalaid kommenteeris Lembitu Kuuse juulikuumuses kalli raha eest telepilti, kus vaatajatele enamasti tundmatud mehed sõtkusid mäest üles ja mäest alla. ETV sporditoimetuse pidi juteadma, et varasemate haiguste tõttu ei luba Rein Taaramäe vorm sel aastal juhtkohtade peale võidu sõita.

ETV-s valitsenud segadusi 2014. aasta Rio de Janeiro jalgpalli-MM-i kajastamise ümber ämbriks nimetada ei saa, sest tegu oli poliitilise palaganiga. Kõigepealt teatas Reformierakonnale alluv ERR-i juht Margus Allikmaa, et rahapuudusel ETV jalgpalli MM-i tuleval aastal näidata ei saa. Seepeale „viskus“ peaminister Andrus Ansip parnassile kõigi jalkafännide kaitseks (ja neid on palju!), nõudes ETV-lt MM-i näitamist. Tubli näitemäng igatahes – koos kolinal kukkuga reitinguga Reformierakonna poolt!

Eesti spordi plusspoolele tuleb kahtlemata kanda hoogne spordirajatis ehitamine. Eriti paistab ses osas silma Tallinn. Ehitatud on juba hulk spordikomplekse ja plaanid lähitulevikuks on samuti suured. 2014. aastaks on eelarves ette nähtud ühtekokku 17 229 400 eurot, sealhulgas Tondiraba jäähalli ehituse lõpetamiseks, Sõle spordikompleksi ja Tondiraba golfiväljaku projekteerimistöödeks ning Kalevi Spordihalli rekonstrueerimisprojekti koostamiseks. Nii toetatakse jätkuvalt ka eraspordibaasides tegutsevaid jäähalle, erinevaid spordiprojekte ja -ühendusi. Lisaks jätkub tuleval aastal spordivaldkonnas laste ja noorte sporditegevuse toetamine.

Treener töötagu sandikopikate eest Kahjuks toimus sel aastal mitu sündmust, mis rikkusid treenerite mainet. Tartus purjuspäi

autoroolis vahele jäänud ujumistreener Nikolai Borzov andis alaealisele hoolealusele Anita Stepanenkole dopingut.

Üllar Kerde ja Heino Enden otsustasid aga Rapla korvpallipoisid tanki panna, alustades isiklikest huvidest lähtuvat laimukampaaniat Rakvere „Tarvase“ peatreeneri Andres Sõbra vastu. Ehk siis – selle inimese vastu, tänu kellele on Eesti korvpall saanud rikkamaks paljude talendikate tegijate poolest.

Eesti meedia võimendas neid juhtumeid nii kuis jaksas, aga lastega tegelevate korralike treenerite igapäevaelust ja muredest miskipärast ei informeerita.

Kõige kurvemas seisus ongi irooniliselt praegu inimesed, tänu kellele me oleme uhkust tundnud Erika Salumäe, Erki Noole, Allar Levandi ja teiste tippude üle. Nendeks on noortega tegelevad sporditreenerid.

Eesti riik väärtustab häbiväärselt madalalt treenerite tööd, kes just nüüd ja praegu püüavad lastest Võrus, Haapsalus ja Karepal uusi tipp-sportlasi kujundada. Lastega töötavate treene-

AASTA ÜLLATAJA: 21-aastane Tartust pärit Julia Beljajeva tõi Budapesti MM-il Eestile epeevehklemise kuldmedali. Tema treenerit Natalia Kotovat kirjeldab spordiajakirjanik Jaan Martinson kui iganenud ellusuhetumisega ehk tänapäeva mõistes „hullu“ treenerit, kes rügab töötunde lugemata ja enese heaolule mõtlemata.

rite amet on Eesti Vabariigis sisuliselt muudetud vabatahtlikuks. Sarnaselt hooldekodu-töötajatega peavad need inimesed riigiisade arvates olema entusiastid, kellel olgu suur hing, kuigi rahakott pooltühi. Kahjuks missioonitundel põhinev hoog ei kesta kaua, kui sul on pere toita ja hinnad pidevalt tõusevad.

Seetõttu paljud andekad treenerid hülgavad oma kutsumuse ning otsivad paremaid ära-alamisvõimalusi. Mitmed neist on küll jäänud oma armastatud spordivaldkonnale kindlaks, kuid laste treenimise asemel müüvad praegu spordikaupu – nagu näiteks Erki Noole treener Rein Sokk, samuti Allar Levandi ja Indrek Sei. Need mehed töötaksid kõik rõõmuga treeneritena, kui riik neile vaid korralikku palka maksaks.

Tõepoolest, Eestis on rahastus helde mõndagi juba saavutanud sportlaste ja nende treenerite suhtes. On olemas stipendiumid ja korraldatakse korralikke treeninglaagreid. Kuid riik peaks minema rahastusega rohujuuretasandile, et loota parimat tulemust. Praegu on aga algmaterjali kujundaja ehk lastega tegelev treener – see kasulava tekitaja – jäänud unustusse.

Eesti rahva hulgast on sirgunud suurepärase füüsiliste võimetega moraalselt tugevaid sportlasi. Lapse esimene treener kujundab lisaks füüsilisele moraali, mis saadab sportlast läbi tema järgneva karjääri. Kui me noortega tegelevatesse treeneritesse praegu ei panusta, siis Eesti rahval ei ole varsti ühtki tippsportlastest isiksust, kelle edule kaasa elada.

Indrek Veiserik

Algus esilehel

Omaette tase oli muidugi Pätsise, kes oma raadiokõnes märtsis 1936 otse välja purskas:

„Räägitakse, et mina olevat halb. Aga te peate ometi nõustuma, et mina ei saa tagasi astuda sellepärast, et minu asemele ei ole ju kedagi panna!“

Fakt, mida mina enne Tomingase raamatu lugemist ei teadnud ja mis ilmselt ka laiemale avalikkusele teadmata, on asjaolu, et kogu esimese vabariigi ajal kehtis riigis kas osaline või täielik sõjaseisukord. Kogu riigi ulatuses kehtis sõjaseisukord alates Pätsi diktatuuri kehtestamisest kuni Varese valitsuse ametisse nimetamiseni Pätsi poolt.

Vabadussõjalaste põhiseadus astus jõusse 1. jaanuarist 1934. Riigikogu andis välja vajalikud seadusandlikud aktid, mis olid vajalikud riigivanema ja Riigikogu valimisteks. Valimised pidid toimuma hiljemalt 3. mail 1934.

Päts aga pühkis rahvahääletusel vastu võetud ja kehtiva põhiseadusega, piltlikult öeldes, tagumikku, tuues ikka ja jälle põhjuseks selle, et tema korraldused ja ebaseaduslikud dekreedid, millega nüüd riiki juhtima hakati, olevat tingitud riigisraha ja julgeolekut ähvardavast ohust, ning kuna rahvas on haige, siis kaine ja rahulik otsustamine riigielu põhjanevate küsimuste üle rahva poolt osutub võimatuks.

Kogu see retoorika on väga omane ka praegusele koalitsioonile, alates Valve Kirsipuu sõnadest selle kohta, et ilma Reformierakonna võimuloleku-

ta ähvardaks Eestit kohene Venemaa rüppe naasmine, kuni diletantidest kaitse- ja siseministri sammudeni meie kaitsevõime ja sisejulgeoleku nõrgestamisel.

Ühiskond aktiveerub ja hakkab poliitikutelt rohkem nõudma eelkõige kriisiperioodidel. Katalüsaatoriks nii kolmekümnendatel aastatel kui ka praegu sai majanduskriis.

Eestlane on leplik, tuim ja aeglase mõtlemisega ning ta on valmis uskumatult palju oma valitsejatele andestama.

Kuid samas hindame demokraatiat ega suuda lõputult taluda nende ülbust, kes Toompeale saadetuna unustama kipuvad, et mitte rahvas või rahvus ei ole riigi teener, vaid riik on rahva ja rahvuse jaoks loodud. Rahvajutt Suure Peetri ja Väikese Peetri leivakottidest on kahjuks vägagi iseloomulik tänasele Vabariigile. Esimese Vabariigi ajal lõpetas Päts parteide pillerkaar ja kehtestas diktatuuri, kuid rahvale oli see kokkuvõttes pigem vihma käest räästa alla sattumine. Täna Eestis parteide pillerkaar jätkub. Rahvusliku omapära tõttu usutakse ikka veel neid, kes ammu usalduse kaotanud. Põhiseaduse muutmisest ei räägi meie praeguses ühiskonnas mitte keegi. Kuigi seda oleks vaja, sest ka täna on kehtiv põhiseadus muutunud paljuski mõttetuks paberiks, mis reaalselt ei kehti.

Vabadussõjalased ja Pätsi propaganda

William Tomingas oli Vabadussõjalaste Liidus aktiivselt

tegev. Võib öelda, et ta oli üks selle juhtidest.

Raamatus on ära toodud tema vangistamine ja alguses Poliitilise Politsei arestikambri ning pärast Patareis vangina hoidmine. See, et eestlane on eestlasele hunt, tuleb ilmekalt esile siis, kui Tomingas kirjeldab Patarei vangla sadistist komandandi käitumist poliitvangidega. Endised vangid lasid hiljem sellel tegelasel mõni aeg peldikuid küürida ja kihutasid talle siis kuuli kuklasse.

Miskipärast tuli mul Tomingase vangistuse osa lugedes meelde Tiit Madissoni käekäik taasiseisvunud Eestis.

Kohati on ka täna Kaitsepolitsei sama politiseeritud ja ebaeetiline nagu oli Pätsi riigipöördele ja hiljem tema diktatuurile kaasa aidanud PolPol.

Kuid Tomingase raamatust on selgelt näha, et 1930-ndatel töötas Eesti heaks ka palju ausaid ja aatelisi inimesi, kelle jaoks riik ei tähendanud üksikute poliitikaanide või võimuhullude ebaseaduslike käskude täitmist. Kes säilitasid inimlikkuse ja suutsid jääda endaks. Miskipärast tundub, et tänases riigiparadiisis on just viimase kuuekaheksa aasta jooksul oma peaga mõtlemine ja riigi teenimine asendunud oma kohast kinni hoidmise, otsesele ülemusele pugemise ja totaalse passiivsusega. Nii halb kui seda ka pole nentida, siis tänases riigiparadiisis on initsiatiiv ja oma arvamus kohati karistatav.

Minevikku tagasi minnes tuleb Tomingase raamatust esile tõsta lõiku, kus ta räägib olukorrast peale vabadussõjalaste esitatud

Suurim jõ

REET KUDU
kirjanik

Jõulud tõestavad, kui kaunis on inimese helgem pool. Äkki saabuvad meie keskele kaastundlikud kaaskodanikud ja võimsad heateod, ja mis kõige olulisem – naeratused, mis võistlevad jõuluvalgustega. Seepärast esitan heastunud kaaskodanikele kolm jõulusoovi.

Esimene soov: loomeliitidele ja Riigikogule jõuluningiks “40 kiri”!

Sirbi juhtum näitas, et loomeliidud on endiselt tohutu jõud, aga nad kleepisid oma suud-silmad kinni juba esimeste ebaõiglase seaduste ajal, ja need on kinni tänaseni, kui asi puudutab “40

kirja”, mille meie liidrid ise stagnaajal allkirjastasid. Seal kirjas ju sooviti, et “Eesti saaks ja jääks maaks, kus ükski inimene ei peaks tundma solvanguid ja takistusi oma emakeele või päritolu pärast”. (14.10.1980)

Me ei näe enda ümber praegu mniisugust Eestit. Võimule saades selle kirja põhimõtteid ei järgitud. Eestivenelaste umbusk järgnes sõnamurdjate otsusele kohelda üksnes meie vähemust Eesti Vabariigi järjepidevuse alusel, aga samas jätta okupatsioonipõhimõte ja Tartu rahu rakendamata EKP Keskkomitee ja tippkollaborantidele. Miks loomeliitide ühisrinne ei nõudnud ega nõua seadusemuudatusi, mis soodustaksid lõpuks ometi “rahvusrihmade vahelist mõistmist”, nagu lubas “40 kiri”? Ei teinud seda loomeliite esindav president Lennart Meri, ei tee seda tänini meie kirjutav eliit.

Kui juba üks autult ebainimlik kampaania läbi läks, asuti kohe järgmiste juurde, kusjuures hävitati mitte halvim, vaid parim, mida me olime pärast sõda saavutanud. Ja seepärast ei aita meid moraalikuristikust välja pisike PISA-test, sest üks paljud Eestile kuulsust toonud õpilased loevad kodus samuti sentekokku

nagu muudki pered. Meid ei aita miski, kui suud on vaesuse ja ebaõigluse suhtes kinni teibitud, ent samal ajal raisatakse tohutu summasid palkadeks välismaalastele – *Welcome to Estonia* iga hinna eest!

Üks näide paljudest. Veidi enne Sirbi vägivaldset elustamiskatset toodi Vene Teatrisse Peterburist kunstiliseks juhiks Marat Gatsalov, kelle palk on võrdväärne kurikuulsa soomlase lennupalgaga ja kes viibib Tallinnas haruharva. Ülemaksitud Gatsalovi lavastus “Paabeli torn 1” kukkus kriitikut arvates “publikule pähe”. Kui ei suudeta ega taheta rakendada kohalikke andeid, kes rändavad välismaale ja on seal märksa rohkem “welcome”, siis on rahamaiaste ja missioonitundetute kohalemeelitamine samuti kilplasklik tegevus.

Jah, miks ei võiks Vene Teater oma eneseväärikust lõpuks kohtu kaudu taastada, nagu tegi Tartu Kunstnike Liit, kes võitis? Julgelt barrikaadidele, sest asi pole ammu enam üksikjuhtudes! Kultuuriministeeriumi ei pea juhtima vapralt väepealikuna, kes üllatab loomeasutusi üha uute külgmanöövritega. Ehk suudab sellest aru saada lahkelt mõistlik Urve Tiidus? Midagi või kedagi välja suretada on ju lihtne, aga

ge rahvas ja omariiklus

Ülal: Vabadussõjalaste vapp. Igavene küsimus: mis oleks olnud, kui nad oleksid oma kava läbi viinud?

Kõrval: Tühi Riigikogu saal. Polnud Pätsile neid õiendajaid seal vaja, pole ka tänasele valitsusele.

põhiseaduse vastuvõtmist rahvahääletusel. Tulemus oli korralik šokk nii Toompea parteidele kui ka Pätsile.

Ning vaid üks mees suutis selles olukorras käituda demokraadina ning tõelise riigimehena: Jaan Tõnisson astus riigivanema kohalt tagasi ja oli valmis asuma läbirääkimistesse vabadussõjalastega, kui need oleksid tulnud Toompeale võimu üle võtma. Tegelikult ootas Eesti ühiskond, et vabadussõjalased peale võidukat rahvahääletust marsivad Toompeale ja võtavad võimu. Kuid vastupidiselt Riigikogu Propagandatalituse poolt sadu kordi esitatud väitele, et Vabadussõjalaste Liit tahtis sooritada relvastatud riigipö-

ret, ei soovinud seda ei Artur Sirk ega Andres Larka. Nad olid kindlad, et kui uus põhiseadus kehtima hakkab, tulevad nad võimule läbi valimiste.

Kuid Eesti iseseisvuse ajalugu on näidanud, et demokraatlik mõtteviis on omane küll rahvale tervikuna, kuid kui rahvuse esindaja Toompeal võimu juurde saab, siis muutub ta tuldpurskavaks loheks, kes tahab hävitada kõik enda ümber. Poliitilisele konkurendile tuleb igal võimalikul juhul nuga selga lüüa esimesel võimalusel. Haigele rahvale aga saab mesimagusa naerunäoga rääkida koostööst, aadetest, ühishuvidest ja meie Eestist.

Vabadussõjalastega juhtus see,

mis ikka Eesti poliitikas uustulnukatega juhtub, kui nad vanade haikaladega võimu jagama nõus ei ole: nad söödi ära koos kõigi Vabadusristide ja suurepäraselt välja arendatud struktuuriga. Propagandatalitus laimas neid ohtralt, alates sellest, et neid rahastati välismaalt ja et just nemad tahavad kehtestada diktatuuri, kuni selleni välja, et konfiskeeriti nende trükimasin, mis anti hiljem üle Pätsi taskuparteile nimega Isamaaliit. Muide, selle Pätsi diktatuuri ajal ainsana tegutsenud poliitühenduse struktuur kopeeriti vabadussõjalastelt ja lisaks varastatud rotatsioonimasinale varastati Isamaaliidu tegelased ka oma ajalehele nime, mida sel masinal trükkima hakati, – „Uus

Eesti” oli endine kaupmeeste ja töösturite ajaleht. See, et Mart Laari partei võttis endale nime Isamaaliit, ei ole juhus. Pigem ikka ood Pätsi autokraatlikule korrale, propaganda kõikvõimsusele ja tegutsesid kõiges selles, millega sa ka ise kulisside taga tegeled! Päts, kes süüdistas vabadussõjalasi fašismis, võttis ise üle Goebbelsi doktriini ja lasi haiget rahvast propagandasüstidega ravida, hiljem orienteerus oma poliitikas täielikult Saksa- maale. Muide, Pätsi taskuparteid Isamaaliitu nimetati rahva hulgas Saamaliiduks. Sest üks seal olnud tüüri juures ikka need, kes midagi saada lootsid.

Propagandatalituse levitatud süüdistused vabadussõjalaste aadressil ei leidnud hilisemal kohtuprotsessil tõestust ning osa neist polnud isegi süüdistusaktis.

Tänapäevaga paralleeli tuues on ju ka Keskerakonna vastu õhku visatud mitmeid süüdistusi, kuid tänane PolPol ei ole suutnud mitte üheski episoodis esitada isegi süüdistusakti. Peamine on see, et opositsiooniparteide vastu lendleks pidevalt mingi süüdistus õhus.

Kokkuvõtteks

Eestlastele ei sobi autoritaarne kord. Kuid oma praeguse partokraatliku demokraatiaga hakkame taaskord tupikusse jõudma. Riik ja ühiskond ei saa teutseda lahus, ning mida suuremaks paisub lõhe parlamendiparteide ja ühiskonna vahel, seda suurem on oht uue ja radikaalse jõu tekkeks.

Võime vaid oletada, milline olnuks see Eesti Wabariik, kus rahvahääletusel vastu võetud põhiseadust oleks ka täitma hakatud. Kas Eesti relvajõudude ülemjuhataja ikka oleks tervitanud riiki marssivaid punaväelaste kolonne või oleksime suutnud oma hõimuvendade soomlaste kombel iseendaks jääda? Kas Eesti poliitiku tüüpnaide on põhimõttelase populist Kaarel Eenpalu, raudne vanamees Jaan Poska, kes pukis nii tsaaririigis kui ka oma riigis; või igas olukorras väärikaks demokraadiks jäänud Jaan Tõnisson?

Kindlasti ei vaja meie ühiskond rohkem Pätsi, sest rahvas ei ole haige. Kuid me ei vaja ka Toomas Hendrik Ilvest, sest vahel on rahval vaja ühendajat. Mitte

pappi kantslis...

Oktoobris 1936 esitasid neli endist riigivanemat Pätsile memorandum, kus mh öeldi:

„... näeme murega, et meie rahva aktiivsus ja riigikaitsetahe lõdveneb, mille tagajärjel valitsus on sunnitud otsima endale tuge mitte rahvast endast, vaid administratiivselt rakendatud riigikaitseaparadiist. Säärane olukord muudab meie rahvariigi politseiiriigiks.“ Eestlased sellest dokumentist teada ei saanud, sest Propagandatalitus keelas selle avaldamise.

Ma ei arva, et *anno* 2013 oleks meil politseiiriik, kuid jõuluajal võiksime igaüks lisaks oma lähedastele mõelda pisutki ka sellele, kuhu meie riik on täna liikumas. Me näeme 2014-ndal, mis võtteid hakkavad valitsevad erakonnad kasutama kindlustamaks oma võimupositsiooni ka peale 2015. aasta Riigikogu valimisi.

Jälgigem seda protsessi siis tähelepanelikult. Toompea ei soovi oma mugavustsoonist väljuda. Selleks peab surve tulema altpoolt. Eenpalu nimetas Pätsi diktatuuri „juhitud demokraatiaks“. Pisut teises vormis eksisteerib see „juhitud demokraatia“ ka täna.

Kui rahvas jätkab jalgadega hääletamist ega proovigi mingeid muutusi võimuladavikus korda saata, siis kordub vaivkiv ajastu ka 21. sajandi Eestis.

Kõigile häid jõule! Soovin ka rohkem iseseisvat mõtlemist, vähem mustvalget suhtumist ja suuremat nõudlikkust nende vastu, kes põhiseaduse kohaselt on seatud tagama eesti rahvuse, keele ja kultuuri arengut!

Jakko Väli

Julusoo: et meil kõigil oleks parem!

uuesti ellu ärkab vaid Kristus. Ja sedagi vaid tänu armastusele!

Teine soov: hallipäistele tantsijatele rahvuskingiks erikava!

Jah, memmed-taadid ei suuda alati noortega sammu pidada. Aga neile võiks teha austus- ja tänuavaldusena tantsunumbri, kus murul ainult nemad. Ja, uskuge mind, need etteasted oleksid suvisel tantsumurul kõige menukamad, sest noorte kepsutamist näeb kõikjal, vanemade-vanaisade tantsutrall oleks aga ainulaadne. Erikava võiks olla ühtlasi ka vabandav kummardus meie vanema põlvkonna ees, kes on ainult mõne otustaja arvates ajast ja arust. Eestlased armastavad igihaljast Ita Everit, kes toob saalid täis; samuti Kihnu Virvet. Nii armastati Artur Rinnet, kes oskas isegi Siberis piasjadest rõõmu tunda. Küllap jäädakse armastama ka meie praegusi hallipäist lauljaid, olgu neil aastaid kasvõi sada.

Kahjuks pole meil sakslanna Pina Bauschi taolist koreograafi, kes julges eakad inimesed isegi professionaalsele tantsulavale esinema kutsuda. Kuid meil on Mai Murdmaa, kel vanust kolmveerand sajandit ja kellele õnneks eapiirang ei kehti: novembris esietendus Estonias

tema lennukas “Petruška”.

Kui mõnele “juhile” ja “otsustajale” on eapiirang ilmtingimata vajalik nii ürgsel rituaalil nagu rahvatants, siis miks lüüa juba täie rauaga – kehtestame vanusepiirangu ka Jõuluvanale – ta olgu noor ja ilma valge habemeta?

Kolmas soov: tekingiks kõigile midagi tõeliselt ilusat!

Televaatajatele võiks argielu unustamiseks kinkida uue kiresarja “Armastuse armutus” Mart

juhul, kui sarja “Armastuse armutus” reklaamitaks igal kuul (või ka nädalal?) härra Kadastiku ja tema peaministri sõbra poolt meedia esitluspidudel. Ekraanile ei pääseks kindlasti ühtegi kaadrit räpasest tegelikusest, südameid avaks puhas (keha)ilu, mis võrdsustaks otsekohe Eesti elu Saksamaa heaoluga!

Positiivne oleks Kadastiku losisarja loomisest teadmine, et Kaur Kender jääks algusest peale mängust välja, sest seekord suudetaks eelnevalt välja reh-

kindlasti koos, et mõjuks tõepoolest tervendavalt! Stagnaaial oli meil, jah, Juhan Viiding, kes pärast murrangut lootusetusest enesetapu tegi; oli “Sirp ja Vasar”, mida rahvas igal reedel pikisilmi ootas. Nüüd on meil olemas meelelahutuslik “Jüri Üdi klubi” ja “Sirp”, mille Kenderi-eelset numbrit (15.11.13) kioskites laialt saada oli ja kus meie üks esinduspoete Jürgen Rooste kiitis noort luuletajat, kes polevat teistest grammigi kehvem, kuigi tsiteerimisvääriline sõnarida tundus pigem luuleks liigendatud lausena:

“kuperjanovi tänaval on üks park kus on kükitava karu kuju kes tundub pissivat kuidagi hea on vaadata et kuskil sääl on karu kes kõige selle peale pissib...”

Eestisse on tekkinud tõepoolest palju kirjutajaid, kes “pissivad selle kõige peale”.

Aga ka Kaur Kender “pissis selle kõige peale”, ja lahkus lehevõitlusest. Milles erinevus? Ehk selles, et Kender on jõudnud oma loomingus esimesest lausest kaugemale, tema viimane romaan “Comeback” on vägev elupilt sellest, mida kirjutaja hästi tunneb – see on ehe kirjeldus verisest märulist, mis pärast idabloki lagunemist lahti läks. PÖFF-i film “Papusza” jutustab

mustlasluuletajast Bronislawa Wajsis, kellest samas “Sirbis” kirjutatakse, et “erilise andega õnnistatud naine on oma kogukonnas enamasti võõras, isegi väljaheidetu”. Eks kehti need sõnad ka Kenderi kohta, kes on igal juhul loomeliitude peenest kogukonnast väljaheidetu. Loomulikult pole “kultuuri-mustlasel” mõtet tormata sõtta “valge inimese” omandi nimel, tal pannakse kohe käed raudu. Aga teisest küljest? Vägivaldse sekkumisega ei õnnestunud isegi mitte kõikvõimsal sovet-impeeriumil päästa “kõnanlikku roiskuvat” kultuuri.

Imelisel jõulukuul tohib unistada, et elukogenud Kender pühendub pärast “Sirbi”-katarisist millelegi hoopis igavikulisemale ja kirjutab “Hüljatud eesti moodi”, sest ikka sessamas Kenderi-eelses “Sirbis” jagas Mihkel Kunnus muljeid iseendagi eraelust, kuidas ta olla tõotanud paar aastat tagasi klienditeenindajana Rahva Raamatu kolmandal ja neljandal korrusel Viru Keskuses, kus ta olevat vaid kuus kuud vastu pidanud, sest “kõik see naeratamine ülesõõnud ja üleslöödud” ostjatele ehk “lihtinimestele” väsitas. Lisaks julgenud boss teda ja teisi saianäppajatele häbistada kui “nahaalseid

kratte”. Solvatud saiavaras ähvardas kultuurilehe kaudu, et “pääpikud on igal pool ja jõuluvanale teist ette kanda nad ei karda (mõni neist oskab ka nahaalseid luuletusi kirjutada)”. Kas aga suudavad meie “sulid-pääpikud” jääda rahva müllu samavõrd nagu Victor Hugo “Hüljatud”, kus tühine leivavargus muudeti tõesti maailmakirjanduseks? Ilmselt vaid siis, kui iga pissimist ei peeta jõulukingiks või vahetatakse vähemalt mähkmeid, et kakahais ehtsaid põialpoisse liialt ära ei ehmataks.

Lohutuseks: Eesti kultuur on välismaal sama edukas nagu õpilaste PISA-test. Võit on julgete päralt. Seda kinnitab ka sotsiaalantropoloog Brian Palmer, väites, et “julgus võib nakata nagu hirm”. Jätkugu meil kõigil imelist jõulujulgust hüljatute märkamisel kauem kui uusaastani!

Aasta lõpetuseks teeksin jõulukummarduse Kesknädala lugejatele ja netikommentaarile:

“Meie hädaks on, et oleme oma minevikus kinni nagu vares tõrvatud katusel. Mis sest nokast ja sabast katkuda, ajagem tiivad sirgu, elagem täna nii, et homme saaks ka elada, mitte üks päev korraga!”

Tallinn 10130, Toom-Rüütli 3/5,
Kesknädal

Mida rooste ei riku

See on inimese jälghõbedas. Klassikalistel fotodel moodustub imeõhuke hõbedakiht, mis on kinnistunud fotopaberile ja moodustab kujutise – nii selgitas Tallinnas Kunstihoone Galeriis äsja olnud näitus „Mida rooste ei riku“. Seda oleks pidanud vaatamas käima võimalikult palju inimesi. Ainulaadse, ligi kaks ja pool tuhat vana fotot sisaldava väljapaneku autori, nimeka skulptori Mati Karmini selgitussõnas oli kirjas: „Mälestus sadadest tuhandetest esimeses Eesti Vabariigis elanud õnnelikust ja tegusatest inimestest on talletunud vaid mõnes milligrammis hõbedas. Kui on

olnud õnne, ja õhkõrn hõbedakirde pole aurustunud tules või lahustunud mullas... Pääsenud imekombel hävingu ja unustuse roostes hammasrataste vahelt.“

Kunstnik oli osanud seostada suurte klaas-tahvlite alla läbisegi pandud pere-, kooli-, tähtpäeva-, argielu- jm albumifotosid roostetehnikas metalltahvlitega, millel kunstnikukäega kantud vaimulikud tekstid Koguja Raamatust ja Uku Masingult, ootamas süvenemistahtelisi vaatajaid.

Erakordselt detailiküllane näitus püüdis anda vastust vahel meid kõiki vaevavale küsimusele: mis jääb järele elatud eludest? Kunstnik pakkus vastusteks: vaimuvara, mis kogutud ja kirjasõnasse, muusikasse või kunsti talletatud; rajatud talud, majad, tehased ja ülesharitud maa; sangariteod ajalookeeristes ja elukatsumustes; riigi ja ühiskonna hüvanguks panustatud töö; lapsed, kelle kaudu kõik jätkub; lood ja mälestused, mis antakse edasi järgnevatele põlvkondadele ning mida ikka jutustatakse ja kirja pannakse.

„Ometi ei jagu kõigile õnne olla mäletatud. Kümned tuhanded eestlased on jäljetult kadunud ajaloo hammasrataste vahele. Kuid oma aja lugu jutustavad meile julgalt laialipillatud eludest sageli vedelema jäänud nimetus fotod, mis on sattunud ajapikku neti- ja antiigikauplustesse,“ manitseb kunstnik elusolijaid, nentides, et aastakümnete pärast võivad mälestused kustuda ka järglaste juttudest ning kõik olnu näibki siis olevat tõepoolest tühisuste tühisus.

Kuigi pörandale laotatud postkaardiformaadis fotosid polnud kerge silmitseda, oli hingejõud, mida väljapanust hoovas, ebatavaline, mõõtmatu. Seepärast, kallid kaasmaalased, suhtugem harda austusega vanadesse perekonnaalbumitesse ja muudesse fotokogudesse!

Mati Karmin on nii kunstisõpru kui ka muid kaasinimesi varemgi üllatanud. Esmajoones meenusid tema isiknäitused, kus oli väljas meremiinikestade tehtud mööbel. Kui aga silmitseda tema monumentaal tööde loetelu, on lausa jahmatav, milliseid rabava mõjuga ja alati seks meelde jäävaid taieseid on ta suutnud luua (mitmed neist koostöös arhitekt Tiit Trummaliga). Näiteks reisipraami „Estonia“ hukule pühendatud monumentid Hiiu maal Tahkunas ja Pärnus, olümpiasangar Alfred Neulandi büst Valgas, Hugo Treffneri, Jaan Tõnissoni ja Juri Lotmani monumentid Tartus. Kes ei teaks purskkaevuskulptuuri „Suudlevad tudengid“ Tartus Raekoja platsil ja Marie Underi skulptuuri Rahvusraamatukogu ees? Mullu valminust olgu ära mainitud Põlvamaal ajaloolise Postitee äärde paigutatud vääriskas dekoratiivskulptuur „Rändaja“ ja Eesti Õpetaja autähis Virumaal Haljalas.

Jõulukuud järjekordse tugeva kunstielamusega vääristanud kujurit tänades ja talle jõudu soovides

Magnus Lilienkampff
vana viiendat põlve tallinlane

Fotol:
Mati Karmini monumentaal tööde loetelu algab Kärkla kalevivabriku monumentiga (1985). See põlistab mälestust Hiiu maale ja selle tähtsaima asula elu suunanud ja kohaliku vaimsust tänini mõjustavast oma aja kohta üpris suurest tööstusettevõttest (1830–1941). Kase peaks ka niisuguste austusväärsete Eesti ettevõtete saatust, mis nüüd, rahuajal on pidanud olemasolu lõpetama, jäädvustama kivvi või metalli?

Väärikus tooruse vastu

Vanadest ja üksildastest inimestest, haigetest, ka loomadest meie kodudes ja farmides – kõikidest osatutest – oodatakse erilist vagurust, suutlikkust olla nähtamatud ja isiklike soovideta, mitte tülitada, mitte tarbida, ära anda kõik, mis neil on.

Mahavaikimine, ahnus või lollus „kokkuhoiu“ nime all aga võrdub reetmisega.

Ei ma looda siin kedagi muuta. Ärge ainult pärast öelge, et teie ei teadnud... Seaduse – ka Inimeseks olemise seaduse, hoolivuse seaduse – mittetundmine ei õigusta selle täitmatajätmist.

Mahatma Gandhi on öelnud: „Ma tahan tunda vendlust e. sarnasust mitte ainult nende olemisega, keda kutsutakse inimesteks, vaid kõige elavaga... Et palgest palgesse näha kõik elavaid ja kõikehõlmavat Tõe vaimu, peab suutma armastada ka kõige väetimat olendit nagu iseennast. Inimene, kes selle poole püüab, ei saa jääda ühestki tegevusalast kõrvale. Seepärast ongi mu andumus Tõele kiskunud mind poliitikasse ning ma võin vähimagi kõhkluseta, ent ometi täie alandlikkusega öelda: Kes ütleb, et usul pole poliitikaga midagi tegemist, see ei tea, mida usk tähendab.“

„Euroopa toorusele vastandas ta lihtsa, inimliku väärikutunde, ning see on teda teinud igavesti kuulsaks,“ nii arvas Mahatma Gandhist Albert Einstein.

Marga Tiitus

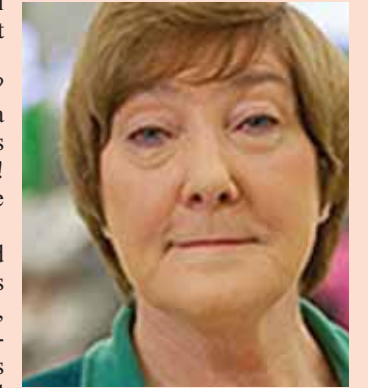
Tore on saada südamliselt teenindatud!

Miskipärast kujuneb tihti, et hakkame eelistama mõningaid kodukandi kauplusi teistele. Veelgi enam – poes käik sinna kujuneb mõnusaks ettevõtmiseks, vaata et heaks nädalalõpusündmuseks. Kas seepärast, et seal saab ikka alati kena kaupa? Eks sedagi, kuid enamasti hoopis võimaluse pärast tunda end hästi kohelduna. Pahatihti peame ju kannatama, et näiteks ametitöös suhtutakse ka äärmiselt hoolikasse ja pühendunud rüügasse ükskõikselt või isegi hoolimatult. Siis tõuseb isegi meeldiv suhtlus müüklas erilisel tähtsaks, pinget alaldajaks.

Mida selline vaevatud ostja teeb? Ta püüab võimaluse korral leida teenindajat, kelle töötamisviis oleks rahustav või isegi – oh imet! – ülendav, mõnusat „valge inimese tunnet“ sisendav.

Meiegi peres on kujunenud tavaks, et suures selvemüüklas kõnnid terve kassarea läbi, otsides kõige sümpaatsemat kassapidajat. Järjekorra pikkus polegi tähtis. Näiteks Mustamäel Mustika Prisma leidsime, et oleme hakanud, igaüks omaette, püüdma ostude eest tasuda ühele ja samale kassiirile. Eriliseks üllatuseks kujunes see, et kui firma pani üles suured uhked plakatid teemal „Tulge meile tööle!“, nägime, et üheks reklaamistaariks valiti just „meie kassapidaja“, kellest alati kiirgas erilist südamlisust kõigi ostjate suhtes. Saime teada sedagi, et tema nimi on **Sirje Rohtla** (pildil).

Lühidalt: kui „meie kassapidajat“ ei juhtu tööl olema, kujuneb poes käik tujutuks. On aga ta tööpostil, siis tunned otsekui oleks kalli sugulasega kokku saanud.

Juuli Maasik, mustamäelanna

Hinnakujundus omaette ooper

Soomes ehitustööl olles saab eestlane kolm-neli korda kõrgemat palka kui meil sama töö eest makstakse. Samas sealse kaubahinnad ei ületa meie omi. See-eest kaubahindade kujundamine on meil tehtud omaette ooperiks.

Mul jookseb 91. eluaasta, kuid sellist ostjate lollitamisest ei kohanud ma sõjaeelse Eesti Vabariigi polettidel, ei Saksaga ega Nõukogude okupatsiooni ajal, ega ka Poolas, kus sõjaajal mõnda aega viibisin.

Praeguse Eesti kaupmehed on eranditult armunud numbrisse üheksa. Olgu see Selveris, Säästumarketis või kus iganes. Kui lehitseda kaubareklaame, võib näha, et vähemalt 90% kaubahindadel on viimaseks numbriks 9.

Selver pakub kanakintsu 5,99-eurose kilohinnaga. Vahuveinipudel maksab 4,99 ja Viru Valge oma 6,99, alkoholvaba glögi jook 0,99 eurot liiter. Konsum tahab konjakipudeli eest 9,99. Säästumarketis on vikerforellifilee hind 8,99, sealihel 2,99.

Suuredeki asjad pole erandiks – Hansapost pakub nahkdiivanit 699-eurose ja soojuspumpa 999-eurose hinnaga.

Olgu mis tahes kaup, aga hinna lõppnumber kohe peab nüüdsel ajal olema ÜHEKSA! Soovin kaupmeestele edu, kuid lõpetage ostjate lollitamine! Koolis õpetati teile ju ka numbreid 0–8, mida saab kauba reklaamimisel sama edukalt kasutada.

Elmar Hollmann, Kärkla, Hiiu maakond

Eesti jälle teistest, ka Ukrainast ees

Kui saatsime kõikjale tervitusi 10. detsembriks – rahvusvaheliseks inimõiguste päevaks, sai mõeldud sedagi:

Ukrainlased oleksid pidanud partei juhtimisel ülakehi õõtsutama ja ennast vabaks laulma nagu seda tegid eesti-maalased juba 1980. aastate lõpul. Siis poleks ju olnud mingeid „pogromme“, „natsionalismipuhanguid“, „ekstremistlikke väljaastumisi“, miilitsa tormijooksu jms. Kommunistmehitajad oleksid saanud värvi vahetada ja hakata isamaakõnesid pidama. KGB (salapolitsei) saanuks tegutseda „stabiliseeriva faktorina“ ning edaspidi oleks kõik ilusasti läinud *step-by-step* nagu meil siin, praeguseni desovetiseerimata (postsovetlikus) Eestis. Kahjuks puudub ukrainlastel meie Heinz Valgu tüüpi prohvet, kes rahvassidele hõiskaks: „Ükskord võidame niikuinii!“ Samuti pole neil Mart Laari taolist platsipuhastajat või Marko Mihkelsoni taolist Venemaaga uue piirilepingu ihalejat.

Mart Niklus, Tartu

Tallinna T. Vaata! Sa ei kahetse!

Populaarsemad ühiskonnaelusaated:

- * Uudistesaade „TÄNA“
- * „Vaba mõtte klubi“
- * „Mõtleme taas“
- * „Meedia keskpunkt“
- * „Mina, tallinlane“

Põnevad otsesaated Riigikogust, kui ministrid vastavad opositsioonisaadikute arupärimistele. Korvpalliülekaned, kirjandus- ja muusikasaated. Kõrgel tasemel väärtfilmide programm. Tallinna TV-st kuuleb eesti keelt sagedamini kui mujalt. Tallinna TV pakub sündmustele oma vaatenuurka. Tallinna TV sündis 2011. aastal. Et tulla, näidata ja võita. Vaata ja veendu ise! Oma silm on kuningas!

Vanajumal ja Ansip

Kurjad vaimud on Ansipile pähe pannud, et tema ongi Jumal, ja seetõttu püüabki Ansip teha sedasama, mida Jumal kunagi tegi.

Aadam ja Eeva olid paljad. Ansip on teinud rahva purupaljaks, nii et rahval poleks mitte midagi selga panna, kui kaltsukaid ei oleks.

Jumal viskas Aadama ja Eeva paradiisist välja. Ansip on teinud rohkem kui sajal tuhandel eestlasele Eestimaal elamise nii võimatuks, et nad on ise läinud laia maailma. Jumal saatis maa peale veeputuse ning Soodoma ja Komorra. Ansip on saatnud ESM-i ja EFSF-i, igal aastal uue riigieelarve ja teinud muid tobedusi, mis laastavad riiki ja kurnavad rahvast.

Jumal saatis Hiibile ülirasked kannatused, aga Hiib ei kaotanud oma usku Jumalasse. Ansip on teinud elamise võimatuks kümnetel tuhandetel eestlastel, kes valimistel hääletavad ikkagi Reformierakonna poolt.

Jumal ohverdas inimestele oma ainusündinud poja. Ansip on kooner – tema oma lapsi ei ohverda, aga on ohverdanud eesti rahvale Kristiina Ojulandi ja Rein Langi. Paljud usklikud on läinud märtrisurma. Paljudest Riigikogu Reformierakonna fraktsiooni liikmetest saavad pärast 2015. aasta Riigikogu valimisi poliitilised laibad.

Alar Sudak

SAHIN

Kollameedia valvab ka abielude järele

6. detsembri Nelli Teataja ilmutas sahina "Presidendipaari abielu kriis". President Ilves eelistavat aega veeta oma kõnedekirjutaja Iivi-Anna Masso seltskonnas. Kas presidendipaar hakkab oma abielu lahutama?

Mõni aeg tagasi teatas meedia, et Evelin Ilvese isa Lembit Int käib Soomes toidubi saamas ning TV3 tegi temaga intervjuu. Rahvas sai teada sedagi, et Evelin Ilvese isa on viibinud ka 24. veebruaril presidendiviastu võtval ning kuna suupistete osas olnud vaesus majas, käinud Lembit Int toitu juurde küsimas, tutvustades ennast nimeliselt.

Ilmselt olid sellised ülestunnistused uhkust täis Ameerika-meelsele Toomas Hendrik Ilvesele vastumeelt, ning see lõonudki presidendipaari omavahelised suhted kõikumaks?

Teatavasti osales Evelin Ilves ka Sotsiaalministeeriumi projektis "Arstid tagasi terashoidu" ja sooritas Tartus arstilitsentsi saamiseks hindede väga hea. Miks tal seda kõike vaja oli? Ilmselt seetõttu, et kui ta Toomas Hendrikust lahku läheb ja enam presidendiproua pole, saaks ta edasi arstina töötada?

Vanasõna ütleb, et kus suitsu, seal tuld, ning kuna Nelli Teataja sahistas sellist abielukriisi-teavet, siis midagi peab ikka toimuma? Või kuidas?

Hillar Kohv Viinahaualt, Pärnumaa Tori vallast

Süüdlaseks tehti suhtekorraldus

Oma münchhausenlikus upituskõnes parlamendi kõnetoolist väitis äpardunud kultuuriminister, et valitsejate ja valitsetavate vahelises ebakõlas on süüdi suhtekorraldus. Selles silmakirjalikus valeväites on aga terake tõtki – senine suhtekorraldus tõepoolest enam ei tööta. Oli ju suhtekorraldus, mida võiks laias laastus samastada peavoolu-ajakirjandusega, praeguste valitsejate võimulpüsimise pandiks, selleks imerohuks, millega ikka ja jälle on olnud võimalik valijate ajusid lopotada. Viimaste valimiste fiasket valitsejatele suutis leevendada üksnes hr Kross oma uudse ekvilibristikaga.

Olukorras, kus üha enam hakkab selguma riigi jätkusuutmatust, kus enam ammugi ei tegelda selle põhjustega ja üha vähem saadakse hakkama fataalsete tagajärgedega, kus nõutakse üha uute ministrite tagasiastumist, on valitsejad stsenaaristide-suhtekorraldajate lavastuses asunud mängima uut etendust. Selleks on neil taaskord lambanahad üll. Hopsti! täitis hr Ligi mõne suletõmbega 24 miljoni eurose eelarveaigu (mispeale opositsionäärid ETV „Foorumi“ saates rahajagajale vaat et kaela langevad!). Hr Aaviksoo kinnitab taaskord õpetajate palgatõusu ja maakoolide jäävust, lubab tudengitele soovikohaseid õppetõusi jne.

Küllap tuleb enne uut aastat mesimagusaid präänikuid ja palsameid veelgi. Kes usub kõiki „mää!“-sid, saab muidugi kurjasti petta. Miks polnud võimalik tõsta lastetoetusi ja toetada koolilõunaid?

Kas tõesti on meil välismaised pangad riigiks riigis, et röövtegevust Eesti majanduse ja pangakliendist ohvri kallal pole võimalik väärata? Jne. Jne.

Aga kõigepealt – kuniks need „kahetsejad“ pole astunud esimest, neile enestele ilmvoimatuna tunduvat sammukest aususe teel, kuniks nad oma palga tõstmise asemel pole seda langesanud, – seniks on see patukahetsusmäng mage ja kukub läbi.

Ants Metsla, Väandra, Pärnumaa

Liivimaalane Rihards Bērziņš 125

26. detsembril möödub 125 aastat ka Eestis tuntud nimeka läti poliitiku ja kirjamehe Richard Ferdinand Bērziņš sündinud. Ta nägi ilmavalgust Orajõe vallas Kabli külas lätlasest kapteni ja reederi Fritz Bērziņš kapteni ja reederi Fritz Bērziņš peres. Õppis Pärnu Gümnaasiumis (koos Jüri Vilmsiga, elades temaga isegi ühes toas). Ainelistel põhjustel ei saanud minna Riiga õppima arhitektuuri. Õemees A. Jungi toetusel asus Tartu ülikoolis õppima füüsikat ja matemaatikat, kuid aktiivse ühiskondlik-poliitilise tegevuse tõttu pidi õpingud jätma. 1911. a. abiellus Heinaste poepidaja Jakob Irmeija tütre Fanniga, koolikaaslasega gümnaasiumipäevilt.

Nende peres olid pojad Laimonis ja Gunnar ning tütreid Dagnija ja Baiba. Elatist teenis tehnilises büroos linnaplaane ja kanalisatsiooniprojekte joonestades. Esimesest maailmasõjast võttis osa majandusmehena, viibides Poolas, Galiitsias, Bukoviinas, Rumeenias ning kasutades olukorda kohaliku folkloori ja kunstieluga tutvumiseks. Aastaselt Rumeenias viibimisel õppis selgeks prantsuse keele, mida gümnaasiumis vähesel määral oli omandanud. Sõja lõppedes siirdus Novgorodi, kuhu pere oli evakueerunud.

1918. a. kevadel töötas Valga raamatupoe "Kultuur" juhatajana ja kohaliku ajalehe "Lidums" toimetajana, aga sügisel siirdus Riiga, kus õppis lühikest aega

kõrgkoolis arhitektuuri, samas aktiivselt osaledes kohalikus poliitikaalus.

1919. a. suvel võeti Latopressi tõlgiks ja varsti usaldati talle välismaa osakonna juhatamine selles infobüroos, millest kujunes Läti Telegraafiagentuur (LETA). 5. maist 1920 algas Rihards Bērziņš 20-aastane töö LETA direktorina.

Telegraafiagentuurist arenes mitmetahuline riigiettevõtte, mis info levitamise kõrval kirjastas raamatuid ja kalendreid, andis välja ajakirju, laiendas raudteejaamades olevate müügikioskite võrku (1939. a. oli selliseid üle 120). LETA väljaannete hulgast kerkis esile ajakiri "Ilustrets Žurnals", mis oli sisukas ja kõrgtasemel teostatud ning pälvis Pariisi näitustel 1925. a. hõbemedali. R.B. kuulus ajakirja kujundamise komisjoni, oli väljaande toimetaja ja kirjandusosakonna juhataja.

Kirjanduslikku tegevust alustas R.B. juba 1910. a. paiku artiklite kirjutamisega "Pärnu Posti-

mehele". Tema põhiteoseks on romaan "Jūras vilki" (Merehunnid), mis esmakordselt ilmus eespoolmainitud läti ajakirjas 1929. aastal (raamatuna 1930, II trükk 1937, III trükk 1950 Eslingenis, IV trükk 1951 Stockholmis, V trükk taasiseseisvunud Lätis 1990). Romaan on ilmunud ka saksa keeles, kuid eesti keeles veel mitte. (Autori ja Elina Zālite tehtud dramatiseering, mille tõlkis Mart Pukits, asub Tallinnas Teatri- ja Muusikamuseumis ning

kannab pealkirja "Merikarud".) Dramatiseeringut on mängitud Lätis, Eestis, Austraalias.

Lisaks sellele on R.B. kirjutanud jutustusi ja reisikirju ning tõlkinud eesti keelest läti keelde J. Mändmetsa, Fr. Tuglase, A. Kivikase, P. Vallaku ja M. Metsanurga novelle ning H. Raudsepa näidendeid. Kirjanikunime Valdess sai Rihards Bērziņš Fr. Tuglaselt.

1941. aasta 14. juunil Rihards Bērziņš koos perekonnaga küüditati. Ta suri 19. veebruaril 1942 Solikamski vangilaagris. Vangilaagris heitis hinge ka tema kolmeaastane tütar Baiba.

Käesolevat ajendas kirjutama lisaks võimalusele tutvustada Liivimaa ühe mitmekülgse kultuuritegelase elu ja tegevust veel see, et "Juras vilki" käsitleb Heinaste merekooli asutamist 1864. aastal.

Ka Eesti merenduse arengut mõjustanud kuulla merekooli 150. sünniaastapäeva tähistatakse Heinastes (Ainaži) 15. ja 16. augustil 2014 traditsioonilise Põhja-Liivimaa festivali raames.

Tulge nautima Liivimaa ilusat loodust ja kena väikelinna ning osalema suurel rahva-

Sulev Kasvandik, Häädemeeste, Pärnumaa

TTV
TALLINNA TELEVISIOON

TALLINNA TV
23. – 29. DETSEMBER

ESMASPÄEV, 23.12

07:00 Info TV
08:00 TÄNA. Nädala kokkuvõte*
08:15 Pühapäevate*
09:00 Draamaseriaal. Viis tänni*
09:45 TÄNA. Nädala kokkuvõte*
10:00 Draamaseriaal. Peaminister*
10:55 Kultuurimeeter*
11:40 BBC krimiseriaal. Surm Paradiisis 15/16*
12:40 Dokumentaalfilm. Verised majad*
14:05 Kinnisarveeb
16:30 Lõõtspillipidu Harmoonika, 2013 1/2*
17:30 Kas tohib?*18:00 TÄNA. Uudised
18:15 Draamaseriaal. Armuleek
19:00 TÄNA. Uudised
19:15 Terve tervis
19:40 Päevakava
20:00 TÄNA. Uudised
21:00 Peterburi - Tallinn
21:30 Hea sell (USA, 2009)
23:00 TÄNA. Uudised*
00:00 Terve tervis*
00:25 Peterburi - Tallinn*
00:55 TeleChat

TEISIPÄEV, 24.12

07:00 Info TV
08:00 TÄNA. Uudised*
09:00 Draamaseriaal. Armuleek*
09:45 Peterburi - Tallinn*
10:15 Terve tervis*
10:40 Päevakava*
11:00 Pillimeeste klubi laulud
11:55 OTSE: Jõulurahu väljakuulutamine Tallinnas
12:15 Hea sell (USA, 2009)*
13:45 Kinnisarveeb
15:35 Animafilm. Flipper ja Lopaka
16:45 Luukas (Eesti, 2001)
18:15 Draamaseriaal. Armuleek
19:00 BBC ajalooline film. Britid 4/7
19:45 Kontsert. Kullaproov 585
20:45 Surmatants 1/2 (Eesti, 1991)
22:00 Hangzhou Filharmoonia sümfooniaorkester Tallinnas
23:40 Salongiõhtu. Peterburi 1850
00:50 TeleChat

KOLMAPÄEV, 25.12.

07:00 Info TV
08:00 Animafilm. Flipper ja Lopaka
09:10 Draamaseriaal. Armuleek*
09:55 BBC ajalooline film. Britid*
10:40 Surmatants 1/2 (Eesti, 1991)*
11:55 Salongiõhtu. Peterburi 1850*
13:05 Kontsert. Kullaproov 585*
14:05 Kinnisarveeb
15:45 Ekstreemne kohtumine
17:20 Animafilm. Wallace ja Gromiti suur puhkepäev
18:15 Draamaseriaal. Armuleek
19:00 Kontsert
21:00 Päevakava*
21:20 Surmatants 2/2 (Eesti, 1991)
22:35 Salongiõhtu. Pariis 1966
23:55 Tšellokvartett C - JAM
00:55 TeleChat

NELJAPÄEV, 26.12

07:00 Info TV
08:00 Animafilm. Wallace ja Gromiti suur puhkepäev
09:00 Draamaseriaal. Armuleek*
09:45 Ekstreemne kohtumine*
11:20 Surmatants 2/2 (Eesti, 1991)*

12:35 Salongiõhtu. Pariis 1966*
13:55 Kinnisarveeb
15:15 Valge maru (USA, 1996)
17:25 Animafilm. Alice imedemaal
19:00 Mina, tallinlane
19:45 Kontsert. Karavan 25
21:15 Dokumentaalfilm. Rahaarmastus 3/3
22:15 Üksildased südamed
00:05 Nõmme Jazz 2012. Jam session
01:05 TeleChat

REEDE, 27.12

07:00 Info TV
08:00 Animafilm. Alice imedemaal*
09:00 Draamaseriaal. Armuleek*
09:45 Mina, tallinlane*
10:30 Dokumentaalfilm. Rahaarmastus 3/3*
11:30 Valge maru (USA, 1996) *
13:40 Kontsert. Karavan 25*
15:10 Kinnisarveeb
16:45 Linnaruumi arhiivist.
17:15 Mina, tallinlane*
18:00 TÄNA. Uudised
18:15 Draamaseriaal. Armuleek
19:00 TÄNA. Uudised
19:15 Kultuurimeeter
20:00 TÄNA. Uudised
20:15 Dokumentaalfilm. Kirik, tornikell ja linnakodanik*
21:00 Maatriks
21:45 Mis iganes
23:15 TÄNA. Uudised*
23:30 Kultuurimeeter*
00:15 Maatriks*
01:00 TeleChat

LAUPÄEV, 28.12

07:00 Info TV
08:00 TÄNA. Uudised*
08:15 Dokumentaalfilm. Kirik, tornikell ja linnakodanik*
09:00 Draamaseriaal. Armuleek*
09:45 Kultuurimeeter*
10:30 TÄNA. Uudised*
10:45 Maatriks*
11:30 Terve tervis*
11:55 Mina, tallinlane*
12:40 Peterburi - Tallinn*
13:10 Mis iganes*
14:40 Kinnisarveeb
16:00 EMV Kümnes tantsus*
18:45 Dokumentaalfilm. Üleujutuse lapsed
19:35 BBC loodussari. Meie erilised loomad
20:00 TÄNA. Uudised
20:15 Draamaseriaal. Viis tänni
21:00 Itaalia miniseriaal. Ameerika tüdruk 2/2
22:40 Kontsert. Kosmikud. Õo ei lase magada
00:00 TÄNA. Uudised*
00:15 Kultuurimeeter*
01:00 TeleChat

PÜHAPÄEV, 29.12

07:00 Info TV
08:00 TÄNA. Uudised*
08:15 Linnaruumi arhiivist. Keldrimäe*
08:45 Draamaseriaal. Viis tänni*
09:30 BBC loodussari. Meie erilised loomad*
10:00 Itaalia miniseriaal. Ameerika tüdruk 2/2*
11:40 Dokumentaalfilm. Üleujutuse lapsed*
12:30 Kontsert. Kosmikud. Õo ei lase magada*
13:50 Kinnisarveeb
15:00 OTSE: Triobet Aastalõputurniir: Premium liiga 1. päev
20:00 TÄNA. Nädala kokkuvõte
20:15 OTSE: Triobet Aastalõputurniir: Premium liiga 1. päev
22:45 TÄNA. Nädala kokkuvõte*
23:00 Psühhaater
00:45 TeleChat

TALLINNA TV

30. DETSEMBER. – 5. JAANUAR

ESMASPÄEV, 30.12

07:00 Info TV
08:00 TÄNA. Nädala kokkuvõte*
08:15 Kultuurimeeter*
09:00 Dokumentaalfilm. Kirik, tornikell ja linnakodanik*
09:45 Meistrite linn. Puutõõmeistrid*
10:15 Psühhiaater (USA, 2009)*
12:00 Lõõtspillipidu Harmoonika*
13:00 Kinnisaraveeb
14:00 OTSE: Triobet Aastalõputurniir: naiste finaaliid
20:00 TÄNA. Uudised
20:15 OTSE: Triobet Aastalõputurniir: naiste finaaliid
22:30 Tapja minu sees
00:15 TÄNA. Uudised*
00:30 Kultuurimeeter*
01:15 TeleChat

TEISIPÄEV, 31.12

07:00 Info TV
08:00 TÄNA. Uudised*
08:15 Kontsert. On jõuluvaukus üle maa
09:30 Pillimeeste klubi laulud
10:30 Kohtumised kamina juures.
11:20 Hea sell (USA, 2009)
12:50 Birgitta festival 2013
15:10 Jaan Poska saaga
17:00 Kontsert. Jõulurahu südames
18:30 Draamaseriaal. Armuleek
19:15 BBC ajalooline film. Britid
20:00 Edgar Savisaare aastalõputervitus
20:10 2013 sõnas ja pildis
21:10 Pillimeeste klubi
22:05 Kõrvutu jänes
00:00 Head uut aastat!
00:05 Kakskõrvtibu
02:05 TeleChat

KOLMAPÄEV, 01.01

07:00 Info TV
08:00 2013 sõnas ja pildis*
09:00 Draamaseriaal. Armuleek*
09:45 BBC ajalooline film. Britid*
10:30 Jaan Poska saaga*
12:20 Edgar Savisaare aastalõputervitus*
12:30 Pillimeeste klubi*
13:25 Kõrvutu jänes*
15:20 Kamina juures
15:30 Maatriks*
16:15 Kakskõrvtibu*
18:15 Lõõtspillipidu Harmoonika
2013 parimad palad
19:00 Vaba mõtte klubi
20:00 Edda Pauksoniga aastast 2014
20:15 Kadunud hingede saar
22:00 Mõtlemine taas. Aastavahetuse meeleolus
23:00 Boynton Beachi Raske Kaotuse klubi (USA 2005)
00:50 TeleChat

NELJAPÄEV, 02.01

07:00 Info TV
08:00 Pillimeeste klubi laulud*
09:00 Lõõtspillipidu Harmoonika
2013 parimad palad*
09:45 Kadunud hingede saar*
11:30 Vaba mõtte klubi*
12:30 Edda Pauksoniga aastast*
12:45 Boynton Beachi Raske Kaotuse klubi (USA 2005)*
14:35 Kinnisaraveeb
16:30 Mõtlemine taas. Aastavahetuse meeleolus*
17:30 Inimese mõõde*
18:00 TÄNA. Uudised
18:15 Draamaseriaal. Armuleek
19:00 TÄNA. Uudised
19:15 Sajandi skandaali tagamaad
19:45 Patrik Göransson elust ja usust
20:00 TÄNA. Uudised
20:30 Elamus. Draamateatri peakunsti Riina Degtjarenkoga teatrist*
21:00 Dokumentaalfilm. Riigivanem 1/2

22:00 Emma õnn
23:40 TÄNA. Uudised*
00:10 Sajandi skandaali tagamaad*
00:40 Patrik Göransson elust ja usust*
00:55 TeleChat

REEDE, 03.01

07:00 Info TV
08:00 TÄNA. Uudised*
08:30 Elamus. Draamateatri peakunsti Riina Degtjarenkoga teatrist*
09:00 Draamaseriaal. Armuleek*
09:45 Sajandi skandaali tagamaad*
10:15 Patrik Göransson elust ja usust*
10:30 TÄNA. Uudised*
11:00 Dokumentaalfilm. Riigivanem 1/2*
12:00 Inimese mõõde*
12:30 Emma õnn*
14:10 Kinnisaraveeb
16:45 Linnaruumi arhiivist. Aegna*
17:15 Maatriks*
18:00 TÄNA. Uudised
18:15 Draamaseriaal. Armuleek
19:00 TÄNA. Uudised
19:15 Kultuurimeeter
20:00 TÄNA. Uudised
20:30 Uhkus
22:15 Kas tohib?*
22:45 2013 sõnas ja pildis*
23:45 TÄNA. Uudised*
00:15 Kultuurimeeter*
01:00 TeleChat

LAUPÄEV, 04.01

07:00 Info TV
08:00 TÄNA. Uudised*
08:30 Kas tohib?*
09:00 Draamaseriaal. Armuleek*
09:45 Kultuurimeeter*
10:30 TÄNA. Uudised*
11:00 2013 sõnas ja pildis*
12:00 Maatriks*
12:45 Uhkus*
14:30 Vaba mõtte klubi*
15:30 Kinnisaraveeb
16:10 Tallinn International Horse Show 2013, 1/2
17:40 Tallinn International Horse Show 2013, 2/2
18:40 Dokumentaalfilm. Geeniused 1/3
19:35 Lviv. Lääne - Ukraina pärl
20:00 TÄNA. Uudised
20:15 Draamaseriaal. Viis tähti
21:00 Itaalia miniseriaal. Laupäevaõhtune veresaun 1/2
22:40 Armastus kolmeks aastaks
00:15 TÄNA. Uudised*
00:30 Maatriks*
01:15 TeleChat

PÜHAPÄEV, 05.01

07:00 Info TV
08:00 TÄNA. Uudised*
08:15 Linnaruumi arhiivist. Scheeli mõis*
08:45 Draamaseriaal. Viis tähti*
09:30 Lviv. Lääne - Ukraina pärl*
10:00 Itaalia miniseriaal. Laupäevaõhtune veresaun*
11:40 Dokumentaalfilm. Geeniused 1/3*
12:35 Mõtlemine taas. Aastavahetuse meeleolus*
13:35 Edda Pauksoniga aastast 2014*
13:50 Kinnisaraveeb
15:00 Pühapäevatee
15:45 Meistrite linn. Pottsepad*
16:15 Kultuurimeeter*
17:00 Draamaseriaal. Peaminister
17:55 OTSE: Korpall
20:00 TÄNA. Nädala kokkuvõte
20:15 Draamaseriaal. Viis tähti
21:00 BBC krimiseriaal. Surm Paradiisis 16/16
22:00 Johnny Cash Tribute Show 2011
23:40 TÄNA. Nädala kokkuvõte*
23:55 Pühapäevatee*
00:40 TeleChat

Ateenlased ma nende maale jälle töin kõik need, kes võlgu müüdnud võõrsile.

(Solon)

Eesti ühiskond on sarnases kriisis kui Ateena 2600 aastat tagasi, kus rahvas kiratses vaesuses ja võlaorjuses, samal ajal kui ülikud võimu ja luksust nautisid. Selmet hukkuda, sõlmiti ühiskondlik leping, millega kesktee pooldav Solon demokraatia kehtestas. Hakati filosoferima ja rajati Euroopa tsivilisatsioon.

KARL LUST
pensionär

Eesti parempoolsetel

on suurel määral õnnestunud hävitada siinmail inimkonna tähtsaim tunnus ja teadmine: oleme juba 2,5 miljonit aastat olnud ühiskonna liikmed, see on väljaspool meid ja valitseb meie üle oma seadustega. Kunagi räägiti Jumalast, siis kultuurist, nüüd edust. Šokiteraapia jättis Rahvarindeaegsest demokraatiast ja vabadusest vähe järele, kuid kogu raha ja võim ei kuulu siiski ainult oligarhidele – ilma teevad ka keskastme töökupjad. Lääne kapitali ja kohaliku ärieliidi võimu rahva üle varjatakse fassaadidemokraatiaga ja inimesed usuvadki, et võim on Toompeal.

Karl Marx sedastas, et rikastel on lisaks majanduslikule võimule ka poliitiline ja vaimne hegemonia. Eesti propagandamasin levitab kõigi vahenditega äärmusliberaalset ideoloogiat. Poliitika põhiküsimuste üle ei vaielda, vaid opositsioon surutakse halvustades maha. Peavoolumedia pakub valikuliselt võimuritele kasulikku infot sel määral ja moel, et rahva enamik ei tajugi, kui võrd on nende mõtlemine ja hoiakud väärteduseks (*false consciousness*) muudetud. Ikka peavad inimesed iseenest, mitte ühiskonda oma mõtete ja soovide autoriks. Eestis ei tekkinud lihtrahva huve kaitsvat vasakpoolset massiparteid ega ametiühinguliikumist ja loid on ka kriitikavõimeline intelligents. Paljud tunnevad end ebamugavalt, osa lahkub. Demokraatlikku pööret vajab kogu Ida-Euroopa.

Filosoofia – kõigi teaduste ema

– on kriitiline mõtlemine, mis otsib tõde ja küsib, kust meie mõtted ja hoiakud pärinevad ning kas need vastavad tegelikkusele. Eelmise sajandi keskel lasti rahva demoraliseerimiseks käiku varem puu-

dunud rämpskultuur, mis hoiab inimesi eemal avaliku ja isikliku elu põhiprobleemidest. Kui Lääne-Euroopas vähemalt intellektuaalid eelistavad süvakultuuri, siis Ameerikat järgides kõlbab meile kõigile masikultuur.

Filosoofia sündis rahašokist, kus tuli muutuda või langeda tugevama saagiks. Vana-Kreeka, eeskätt Ateena võit Pärsia (praegune Iraan) hiigleriigi üle tulenes nende kultuuri põhimõttelisest üleolekust kogu toonase maailmast, kus polnud ei demokraatiat ega teadust. Kreeka linnriigid distsiplineerisid end ise, tagades elamisväärselt elu kõigile kodanikele.

Võidu tähistamiseks ehitati Akropol. Parthenon sümboliseerib Athena (mõistuse) sündi ja võitu Poseidoni (loodusstihi) üle, Lääne võitu Ida üle. Heliose hobused idafriisil kuulutavad uue päeva koitu. Parematel päevadel käis Ateena 40 000 kodanikust rahvaüksusele 4000. Senitundmatutele ja rasketele siseprobleemidele ning sõja ja rahu küsimuses otsiti lahendusi vabalt mõeldes ja kõneldes. Eemalhoitud kutsuti „idiotest“. Kui eliit rikastub, on igal demokraatikal kalduvus muuta oligarhiaks. Demokraatia eeldab rahva head elu, kompetentsust, kultuuri ja vaba aega.

Kreeka templi sambad

sümboliseerivad kodanike võrdsust ühiskonna koormiste kandjatena – vaba sai olla riigis, mitte riigist. Umbes 8. sajandil eKr sündisid mässud ja tapalagud legendaarset Lykurgost Spartas kehtestama võrdsete kodanike ühiskonda ilma rikastumise ja vaesumise võimaluseta: kaotati raha ja maaeraomand, lapsed võeti alates seitsmendast eluaastast riigi kasvatada. Oma elutalused isegi orjad, kellel olid pered.

Ateenas viis kriis ja vaeste võimast ülestõus rikaste maaomanike vastu nende omavalitsuse kokkuleppeni anda võim targale Solonile (594 eKr), kes kehtestas demokraatia (*demos, kratos*) ja võimalikest parimad seadused. Kiirustama sündis sõda Megaraga. Tühistati kõik võlad ja kaotati võlaorjus, mis viis linnriigi õitsengule. Eesti parempoolse eliidi senine püüdis rikastuda odava tööga toob veel kahele põlvkonnale vaesust ja viletsust.

Ateena kodanikud jaotati sisetuleku järgi nelja klassi: kõige rikkamad pidid sõjalaevu ehitama, kõige vaese-

Eesti vajab filo

mad lahingus kive lingutama, enamuse kohus oli sõdida omaostetud raskerelvastuses. Rikkad saavad ühiskonnast kõige rohkem kasu.

Rahvas teostas võimu rahvaüksusele (ekleesia), kellele pakkus ideid ja eelnõusid nõukogu (bulee), kuhu valiti 400 tarka. Õigust hakkas mõistma vandemeestest rahvakohus (heliaia). Kuna verised sisevõitlused olid linnas tavalised, käskis Solon konfliktide korral kõigil otsustada, kummal poolel relvad käes võidelda. Erapooletu kaotas kodakondsuse. Kuna sõjad olid tavalised, kasvatati kodumaa eest langenute lapsed riigi kulul üles.

Rooma riigi rajas

6. saj. eKr kuues kuningas Servius Tullus, kes vallutas linna viiele künkale lisaks veel kaks kungast. Riigi järgneva 1000-aastase ajaloo põhisisuks oli inimeste võitlus oma maa saamiseks, muu oli kest. Rahva mäss ja linna pidevad sõjad naabritega sundisid kuningat jagama kodanikud viide klassi (ld *classes* – kutse sõjaväkke), kes pidid vastavalt kasutatava maa suurusele välja panema teatud hulga väeosi. Need, kel oli maad miinimumist vähem või polnud seda üldse, olid maksudest ja sõjaväeteenistusest vabad. Neile pakkus riik tasuta leiba ja tsirkust.

Riigi ülalpidamine, tohtud kulutused kultuurile (meie 2% riigieelarvest on armetu!) ja vaeste toitamine polnud pelgalt kohustus, vaid ka au ja õnn. Inhsusa väiklus on kodanikud võrdsust. Antiikaeg pidas vastu üle 1000 aasta, kuna valitsev orjapidajate klass soovis reforme, mis nende vahelisi lõhesid vähendas ja lõi töökohti (Sulla, Gracchused, Caesar). Tänapäeval ebavõrdsust mõõtev Gini indeks oli

AJALUGU TEAB:

A. 594 eKr. valiti Solon Ateena kõrge- maks ametnikuks.

Ta oli aadliseisusest, kuid kaupmees. Ta oli palju reisinud ja teiste maade seadusi ning kombeid tundma õppinud.

Solon hakkas riigi ja rahva elu korraldama. Ta sai aru neist hädadohtudest, mis riiki ähvardasid.

Ta laskis orjastatud kodanike võlad kustutada ja kinkis neile vabaduse. Tulevikus ei tohtinud enam kedagi võlgade pärast orjaks teha.

Nii püüdis ta talupoja- seisust languse eest kaitsta.

Ajalooõpikust

mis tehti absurdse usus, et „Eesti tuleb tagasi“. Kuna ühismajandid likvideeriti ja ühisteid ei loodud, hävis 65 000 talust enamik; praegu on unistatud 140 000 talu asemel 19 000 põllumajandusüksust, millest 5% annab 75% toodangust. Eestlased on siin 5000 aastat palehigis põldu harinud, mis on olnud osa meie põhi- olemusest. Sellele tehti lõpp omaenda kätega.

Paratamatult viib turg maa varsti võõrastele omanikele. Kui parempoolseid rõõmustab

Parempoolsest eestlusest: doktoritööde kaitsmine rahvusvahelise suhtlemise keeles nõuab selle kasutamist juba gümnaasiumi- astmes. Välismaale läinud peredes kaob eesti keel viie aastaga. Poliititehnoloogid näitavad ohuna vene keelt ja kultuuri, mis on pigem rikkus ja vastukaal Ameerika- kesksele globaliseerumisele.

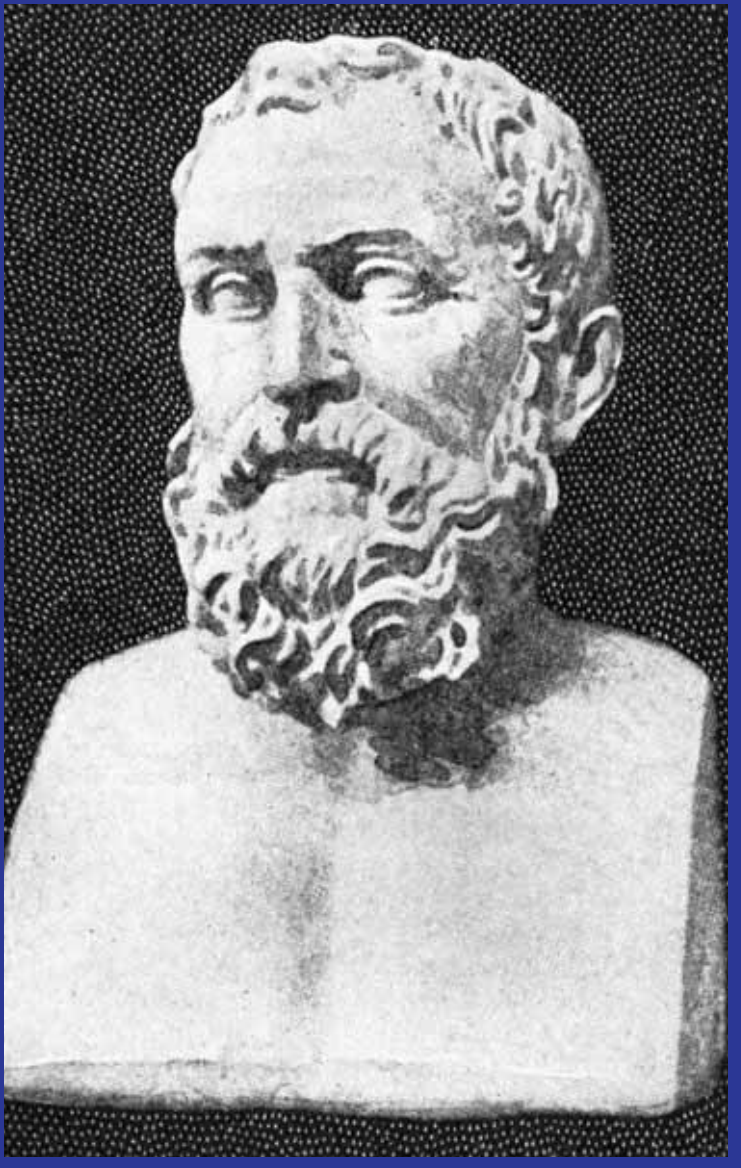
Edgar Savisaare valitsuse ajal 23, tõusis Mart Laari ajal 40-ni. Praegu on indeks 32 (Euroopa 28 liikmesriigi keskmine näitaja on 30,7). Oma heaolu vähenemisest rae- vunud rikkad mõrvasid Rooma kuninga Servius Tulliusse otse senatis, nagu see hiljem juhtus Caesariga. Nende reformid jäid aga jõusse.

Eesti mulla lahutas eesti südamest

isamaalaste omandireform,

tootlikkuse tohtu kasv, siis vasakpoolsed ja konservatiivid küsivad: mis rahvast sai ja veel saama hakkab? Juba Läti Henrik kirjutas, kuidas eraldi taludes elavad rahvast niideti nagu loogu, ilma et keegi suut- nuks vastu panna. Ülikuperede egoism takistas kariigi loomist. Mart Laari reformide tule- musel hävis pool veistest ja kaks kolmandikku sigadest, põllupind kahanes kolmandiku võrra. Liha tarbimine vähenes kaks, piima tarbimine neli

soofiat ja oma Solonit

korda. Paljud on siiani nälguses. Poeletid on täidetud rämpstoiduga.

Nõukogude ajal müüdi liha ja piima alla omahinna, ometi oli kana, kala, sealih ja piimatooteid lehtidel saada. Turul küsiti turuhinda. Proletariaadi diktatuuri igandinamüüdi leiba sümboolse hinnaga, seda osteti loomatoiduks. Reformidega vähenes rukkitoodang seitse korda ja täna alamklass, kellel kulub toidule pool sissetulekust, puhast rukkileiba osta ei jõua. Kui pole leiba, pole vabadust, ütles Robespierre. Kahe Eesti vahele on tõmmatud „leivakardin“. Viiletsusega hoitakse Teist Eestit murust madalamal. 17,5% rahvast teenib kuus 299 eurot või vähem.

Kui juutide esivanemad Egiptuse vangipõlvest põgenedes kõrbes rändasid, hakkasid nad leiba, liha ja kala taga nutma – neid süües olnuks orjuses parem surra kui vabaduses nälgida. Jehoova oli nõrduinud, kuid hakkas rahvast taevamannaga toitma.

Meie vägevus vaimu asjades

võis saada lõplikult murtud, kui haridusminister Jaak Aaviksoo nõudis (saatusliku 23. augusti) Õpetajate Lehes jõuluvanatsedes ainekavade kahekordset kärpimist nagu oleksid laste võimed samavõrra vähenenud. Eksamil saab rahuldava hinde 20%-ga ja läbisaamise tagab 1%, seda kõigis ainetes (sh emakeeles). Kui haridusele kulub 9,4% riigieelarvest, on meil põhjust riigilt rohkemat nõuda – esmalt büroo loomist

bürookraatia vähendamiseks. Eesti Wabariigis suutis 6-klasilise kooli lõpetada vaid 60% lastest, kuid enamik omandas siiski oskuse oma aja tekste mõista. Lääne ja nüüd ka meie massiivkoolides on probleemiks funktsionaalse lugemisoskuse puudumine, mistõttu on kõrghariduse tase nõukogudeaegsest kutse- ja

Valitsev eliit on alati kartnud tarka, haritud ja kultuurset rahvast.

keskharidusest tükati viletsam. Inglise keele saab nüüd kätte, aga paraku soosib see keelevahetust. Doktoritööde kaitsmine rahvusvahelise suhtlemise keeles nõuab selle kasutamist juba gümnaasiumiastmes. Välismaale läinud peredes kaob eesti keel viie aastaga, Soomes õpib eestikeelsetes koolides vaid 1200 last.

Nii palju parempoolset eestlusest. Poliitoloogid näitavad ohuna vene keelt ja kultuuri, mis on pigem rikkus ja vastukaal Ameerika-kesksele globaliseerumisele. Haridussüsteemi peapuudus on selle täielik üleminek naiste kätte – haridus ja kultuur on olnud, mitte juhuslikult, varemalt meeste pärusmaa. Haridus- ja Teadusministeerium tuleb Tallinnasse tagasi viia, sest väikekodanlikus Tartus, kus 1997. aastast on

järjepidevalt võimutsenud Reformierakond, on eliitkultuur väga vähe kättesaadav, siin müüvad meelelahutus- ja prestiižiüritused. Vähestel, nagu Andres Mustonenil, on juba vanast ajast oma publik. Üht sellesuvisest orelikontserti kuulas ca veerandsada inimest. Sajad väljapaistvad interpreetid, kes Eesti erinevates kontserdipaikades esinevad, Tartut ei väisa. Valitsev eliit on alati kartnud tarka, haritud ja kultuurset rahvast.

Erinevalt Vene tsaaririigi

teistest rahvastest oli Poolas, Baltikumis ja Soomes oma professionaalne kõrgkultuur ja väga tugev algharidus, mis aitas nii oma riiki rajada, seda pidada kui ka hiljem okupatsioonidele vastu panna. Võõra ja vaenuliku informatsiooni suudab hävitada ja neutraliseerida üksnes samaväärne oma. Sellegipoisi jääb väheks, kui uhkeldada PISA testi 5. kohaga (15-aastaste laste hulgas). Tsaari-Venemaale said ideoloogiliselt hukatuslikuks poolharitlased, keda on nüüdsel ajal hakatud Euroopa Liidu näpunäidete järgi massiliselt tootma.

Kommunistlik režiim kaotas Venemaal autoritaarse koolikorra koos hinnete ja distsipliiniga. Tuginedes õpilaste aktiivsusele ja isetegemisele viidi kollektiivselt ellu projekte ning tehti tööd. Peagi saadi aga range korda taastamise vajadusest aru.

Kooli ja kasvatuses sümboliks on läbi aastatuhandete olnud vits, mida Inglismaal kasutati džentelmenide kasvatamiseks veel 50 aasta eest. Piiblis tähendab kasvatus peksu. Paljusid asju õpib inimene alles valu tundes, enamasti aga liiga hilja. Hariduses on omal kohal sund, pingutus, normeeritus. Ainekavade mahu vähendamine tähendab, et Eesti kool täidetakse jõudeajaga, mida kreekakeelne sõna „*scholae*“ algselt tähendaski. Õpetajate-na olid rohkem hinnatud kreeka orjad, kes noorte moraali alla viisid.

Demokraatia

kui inimkonna suurim saavutus tähendab lihtrahva võimu ja kasuühenduse eliidi taltsutamist. Juba Homeros märkas vastuolu hea valitsemise (*eunomie*) ja indiviidide ülbuse (*hybris*) vahel, aga kujutlus väljapoole linnriiki seisvast üksikisikust on juba Kreeka langusaja produkt.

Demokraatia vastandiks on nii totalitarism kui ka idamaine oludega kohanemine koos „endasse vaatamisega“. Demokraatia eeldab kihtide ja klasside avalikkust võitlust nii omakui ühiskonna huvide eest. Ka antiikset Kreekat ja Roomat ähvardas maa minek üksikute ülikute kätte, kuid rahvas sai õigel ajal jaole. Tõelises demokraatias ehk sotsiaaldemokraatias saavad

vähemkindlustatud kihid ja klassid end teostada ja elus edasi jõuda, piirates riigi abil domineerivate kihtide võimalusi neilt ressursse välja imeda; liberalism toimib vastupidiselt.

Ühiskonna kadudes elavad kõik endale ja inimlikkuse aeg saab ümber. Juba Rousseau nägi ette, et vabadus ei saa lahendada inimese probleeme, sest neist olulisemad on sotsiaalsed. Et Eestimaa elanikud saaksid raskel ajal omamuresid maksimaalselt alkoholi sisse uputada, on antud alkoholi tootmine ja turustamine era- kätte. Sõltlasi on 60 000. Narkomaane arvatakse veelgi rohkem olevat; ainuüksi süstla otsas istub 20 000. 25 aasta eest oli Eestis ametlikult 211 narkomaani. Hirnu tekitab ka HIV-i levik.

Need ei ole individuaalsed probleemid, mida inimest aidates või temale lootes saab

lahendada. Samuti pole seda vaesus, tõrjutus, tööpuudus ja kuritegevus.

Rikkuse

sümboliks on Lüüdia kuningas Kröösus (Kroisos), tema mõtles välja raha. Solon uhkustas tema ees, et Ateena lihtnimene on kuningastki õnnelikum, jättes endast kohtlase mulje. Aeg läks. 546 eKr vallutas Pärsia kuningas Kyros II Suur Lüüdia ja mõistis selle võimsa valitseja tulesurma.

Kohutava lõpu eel kisendas Kröösus Soloni nime. Kyros II päris, kellele ja miks sellises situatsioonis mõeldakse. Talle öeldi, et Soloni arvates ei peaks inimene kogu elu vaid oma rikkust silmas pidama, teadmata, mida järgmine päev toob. Inimene on juhuse ja saatuse mängukann.

Kröösus sai sellise jutu peale armu.

Kas ei tule tuttav ette?

ATEENA RIIGIKORD

6. ja 5. saj e.m.a ja Soloni valitsemisaeg

Suur osa Ateena linnriigi rahvastikust koosnes orjadest. Kord ulatus Ateena kodanike arv ühes naiste ja lastega 100 000-ni, kusjuures orjade arv oli pisut alla 400 000. Nii suur orjade arv oli võimalik seetõttu, et tol ajal müüdi ja osteti orje. Ka sõjavangid tehti orjadeks. Ka oli Ateenas niisugune komme, et talupojad, kes ei suutnud võlga maksta, said võlausaldaja orjadeks. Nii oli ateenlastel sama palju orje, nagu spartalstelgi, mistõttu nad ei tarvitsenud ise rasket tööd teha. Selleks olid orjad.

Vanematel aegadel valitsesid ka Ateenas kuningad. Hiljem läks aga võim riigis tähtsamate ja jõukamate perekondade, st. aadliseisuse kätte. Nead valitsesid riiki üksinda. Nii muutus Ateena riik kuningriigist vabariigiks. Kõik kõrgemad ametnikud valiti ainult tähtsamatest perekondadest, kes valitsesid riiki ainult oma huvides. Nad veeretasid raske maksukoorma talupoegade õlgadele. Talupoeg hakkas mõisnikult laenama ja langes nii võlgadesse. Viimaks ei jõudnud ta võlaprotsentigi maksta. Mõisnik võttis talupoja maad endale ja müüs talupoja ühes tema perekonnaga orjaks. Talupoeg võis küll kohtu poole pöörduda ja sellelt kaitset otsida, kuid sellest oli vähe tulu, sest kohtunikud mõistisid kohut ikka isandate kasuks. Seda võimaldas ka asjaolu, et Attika kodanikel polnud kirjutatud seadusi, millele nad oleksid võinud tugineda. Ka polnud rahval poliitilisi õigusi, mis oleksid lubanud neid riigi valitsemisest osa võtta. Nii tekkis aegamööda rahulolematuse, mis kasvas ikka suuremaks. Oli karta tõsist kodusõda.

A. 594 eKr. valiti Solon Ateena kõrgemaks ametnikuks, esimeseks arhondiks. Ta oli aadliseisusest, kuid kaupmees. Ta oli palju reisinud ja teiste maade seadusi ning kombeid tundma õppinud. Solon hakkas riigi ja rahva elu korraldama. Ta sai aru neist hädaohtudest, mis riiki ähvardasid. Ta nägi ette, et pikk ja laastav kodusõda võib tekkida, kui olukord ei muutu. Ta laskis orjastatud kodanike võlad kustutada ja kinkis neile vabaduse. Tulevikus ei tohtinud enam kedagi võlgade pärast orjaks teha. Nii püüdis ta talupojaseisust languse eest kaitsta. Edasi jaotas ta kodanikud maapidamise suuruse järgi nelja klassi. Esimesse klassi kuulusid kõige rikkamad, neljandasse kõige vaesemad. Jõukuse järgi olid ka maksud jaotatud. Esimesse klassi kuuluvail kodanikel olid küll kõige suuremad maksud, kuid selle eest olid neil ka kõige suuremad õigused, näit. nende hulgast valiti riigi juhid, kõrgemad ametnikud. Seejuures oli aga kõigil vabadel kodanikel, kes 20 aastat vanad olid, õigus rahvakoosolekust osa võtta. Seal otsustati kõige tähtsamad riigiellu puutuvad küsimused. Solon püüdis oma seadustega ka ateenlaste eluviisi korraldada. Ta nõudis, et kõik kodanikud teeksid riigile ja rahvale kasulikke tööd ja elaksid kõlbelist elu. Alaline lõbutsemine ja priiskamine oli keelatud. Igaüks pidi oma isamaad ühel või teisel viisil teenima.

miksike.ee/6.klassi_õpikust

PIDU TULEB!

Keskerakondlane, pane kalendrisse kirja erakonna uusaastapidu:

11. jaanuaril 2014
kell 17
Salme kultuuri-
keskuses

Eeskava, tants,
söögid-joogid,
üllatused!

Tantsuks
Justament

Täpsem info
erakonna büroo
numbril 6273460

Pääse kuni
6.01 maksab 25,
alates 7.01 aga
30 eurot.

Tartus!

Reedel,
27. detsembril kl 14
tähistavad Tartu
linna piirkonna
seniorid ühiselt
jõulupühi
(Keskerakonna
büroos,
Ülikooli 12).

ALBERT KRUUSAMÄE

14.04.1927–12.12.2013

Kallist era-
konnakaas-
last mäles-
tab Kes-
kerakonna
Tartu
piirkond

Nädala juubilar LYDIA KOIDULA 170

Lydia Koidulale oli saatusest määratud särada eredalt ja tõelisele tähele omaselt kiiresti kustuda. Poetess elas siinilmas vaid nelikümmend kaks aastat, pärandades rahvale oma unustamatu luule.

Lydia Koidula suutis teha ennast suureks just lihtsate värssidega kodukoldest, emast, isamaast. Ei oleks ta ise eal osanud arvata, et tema luuletusest "Mu isamaa on minu arm" saab kunagi rahva südamehümn. Selline laul, mis julgustas karmil ajal rahvast, kandis tema vabaduspüüdlusi, toitis rahvuslikke tundeid ja andis lootust paremale tulevikule. Ja annab lootust ka praegu, mil eurofoorias püütakse kaotada seda, mis toidab rahvustunnet; kui eestilik me elus on kahanemas, kui püsib oht, et selle hümnigi asemele ilmub varsti midagi paju-inglaslikku.

Siiski on kõige kiuste siiani suudetud elus hoida Koidula luulet ja lustilugusid. Ega ole vist inimest, kes emadepäeval ei laulaks „Ema südant“, mille kölades pole võimalik, et kõige kalgimagi inimese süda ei värahta... Kui Lydia Koidula ka midagi muud oma elus poleks teinud, aitaks sellestki, et olla igavene...

Lydia Emilie Florentine Jannsen, kirjanikunimega Lydia Koidula, meie kuulus Kirjaneitsi, koheva juukseparja ja väärrika pilguga Koidula, kellest saatuse tahtel sai eesti esimene naiskirjanik ja luuletaja, eesti näitekirjanuse ja rahvusliku teatri rajaja, ajakirjanik ja ühiskonnategelane sündis 12. (24.) detsembril 1843 Pärnumaal, paksude metsade poolest kuulsas Väandras. Tema lapsepõlvkoduks oli kunagine Väandra kihelkonna köstrimaja, mille juures olid saun, ait, karjalau-

dad. Maja ees lillepeenrad, kõrval tiik, suur aed õuna-, piri- ja kreegipuudega. See kõik oli tulevase luuletaja mängumaaks ja sügavama tunnetuse allikaks.

Lydia isa Johann Voldemar Jannsen oli kirjamees ja Pärnu Postimehe väljaandja. Ema oli saksa soost ning pere koduseks keeleks oligi saksa keel, kuid vanaemalt, isalt ja külarahvalt õppis laps selgeks ka eesti keele. Ta hakkas varakult tundma huvi Eestimaa ja selle inimeste vastu ning jälgis huviga oma isa toimetamisi.

Kord oli astunud väike Lydia isa suure kirjutuslaua juurde ja pärinud: „Isa, pai isa, kellele sa kirjutad?“ – „Ma kirjutatan eesti rahvale, mu laps, neile rõõmiks ja õpetuseks.“ – „Aga, isa, kui sina pisukeseks jääd ja mina suureks saan, kas lubad mind ka neile kirjutada?“ – „Jah, muidugi, mu laps,“ oli vastanud papa Jannsen.

Ja nii see läkski... Sünnikohast kuueaastasena lahkudes võttis Lydia kaasa sügavad muljed lapsepõlvkodust, seal kuulnud rahvajutud ja -laulud. Pärnus astus ta linna tütarlastekooli, mis oli tol ajal kõrgeimaks tütarlaste õppeasutuseks Baltimaail. Seal ta sai selgeks lisaks eesti ja saksa keelele prantsuse ja vene keele. Pärast selle kooli lõpetamist sooritas ta õpetajateksami Tartu ülikoolis. Neil aastail luges Lydia Koidula palju. Inglise kirjanikest olid lemmikuiks Cooper, Calderon ja Shakespeare, vene kirjanikest Lermontov, Nekrassov, Puškin ja Gontšarov. Samuti tutvus ta saksa klassikute Goethe, Schilleri, Lessinguga. Juba siis alustas ta loomingulisi katsetusi.

Lydia Koidula sattus üsna noorukesena tärkava eesti rahvusliku elu keskpunkti. Ta pidas kirjavahetust Eestist

huvitatud õpetlastega Soomes, Saksamaal ja Ungaris. Eesti esimesel üldlaulupeol esitati tema sõnadele loodud laule, ta ise aga jäi peokülalistele meelde „kui ilmutus kusagilt teisest maailmast“.

Isa oli muidugi tütrele suureks eeskujuks ja Lydia sukelduski ajalehetöösse. Tema esimene proosapala „Kivirist“ tähistas avaliku kirjandusliku tegevuse algust. Hiljem ilmus pikem jutustus „Ojamõlder ja tema minia“.

Aastal 1863 kolis Jannsenite perekond Tartusse. Siin hak-

kas papa Jannsen välja andma „Eesti Postimeest“ ja agar tütar asus muidugi jälle isa kõrvale. Kui isa käsi jäi haigeks, langes kogu toimetuse töökoormus tütrele. Nüüdsest hakkas ta avaldama pidevalt oma artikleid, milles avaldus noore neiu ühiskondlik aktiivsus, tema harras tunne isamaa vastu ja uudne sõnaseade. See oli lugejatele suureks üllatuseks. 1866. aastal ilmus esimene luulekogu „Vainulilled“. Aasta hiljem tuli teine kogu – „Emajõe õõbik“. See kõik julgustas noort Lydiat ning ta võttis otsustavalt ja jul-

gelt võitluslipu enda kätte, sisendades rahvale väljapääsulootusi orjuseaja pimedusest „koiduvalgusesse“.

Hindamatuks väärtuseks on Lydia Koidula luuletused oma ülla patriotismi ja sügava loodustunnetusega, põhiliseks žanriks isamaaluule. Rahva valust kõnelevad tal linnud, pilved, tuuled. Patriotilise luule hulka kuuluvad sellised pärlid nagu „Igatsus“, „Teretus“, „Jutt“, „Ma kannan leina“, „Enne surma Eestimaale“. Isamaalüürika kõrval on tal hulganisti looduslühirikat, lasteluulet („Hälli ääres“) ja ka filosoofilisi üldistusi: „Ema süda“, „Oh räagi“, „Tamme all“.

Koidula on kirjutanud ka ballade („Udumäe kuningas“, „Narva neitsi“), proosat („Ainuke“, „Olesja“) ja näidendeid („Kosjakased“, „Säärane mulk“, „Saaremaa onupoeg“). Viimase lavastus aastal 1870 tähendas eesti rahvusliku teatri algust.

Ei saa jätta mainimata tema suurt sõprust «Kalevipoja» autori F. R. Kreutzwaldiga, kes alguses ei tunnistanud Koidula luulet, kuid peagi mõistis oma ekslikkust ning tunnetas Koidula loomingu omapära ja mõtterikkust, hakates temas nägema oma kirjanduslikku järglast.

Luuletajanna oli tihe kirjavahetus ka eesti ärkamisaja suurkuju C. R. Jakobsoniga, samuti suhtles ta tuntud keeleteadlase F. J. Wiedemanniga. Oma kirjanikunime – Koidula – saigi ta Jakobsonilt.

Lydia Koidula elu Tartuperioodil oli suure töökoormuse tõttu suletud toimetusetoa seinte vahele, kus tal tuli hoolt kanda nii ajalehe sisu eest kui ka teha väljaandmise nn musta tööd.

Tartus kohtas ta oma tulevast abikaasat Eduard Michelsoni,

ja kui mehele pakuti tööd Kroonlinnas, siis sinna koos sõidetigi. Sündisid lapsed. Lastega sel perel õnne polnud: vanem poeg elas ainult neli aastat; siis tulid teineteise järel ilmale tütre, poeg Max aga sündis eluvõimetuna. Lasteloome ega olme küllap polnud luuletaja jaoks... Peagi võeti ette sõit Saksamaale, kus Lydia tutvus lähemalt Goethe, Schilleri ja Lessingi töödega, külastas muuseumi ja teatreid.

Kuigi kirjaniku tervislik seisund oli halvenenud, töötas ta edasi. Neil aastatel ilmus palju luuletusi, jutukesti, näidend „Kosjaviinad“.

Eluproosa aga oli järeleandmatult halastamatu. Luuletaja viimastele eluaastatele kuhjus aina kurbust. Papa Jannsen haigestus ning tema avalik „litsimine“ oli suureks löögiks kõigile lähedastele. Aastal 1882 jäi raskelt haigeks ka Lydia ise, elades väga üle poja parandamatut haigust ja surma. Saatuselõõgid murdsid ta ja viisid 1886. aastal hauda. Luuletaja maeti Kroonlinna, kuid aastal 1949 toodi tema põrm Eestisse ja sängitati Tallinna Metsakalmistule.

Mispärast küll mängib saatuse selliseid vingerpuse?.. Miks juhtub nii, et hardalt armastades oma kodumaad ja oma rahvast, seob inimene oma elu talle olemusvõõra inimesega, lahkeb isamaalt, millele ta laulab hingestatud laule; on sunnitud elama suure osa elust võõrsil. Võõral maal sünnivad ta lapsed, võõral maal kaotab ta tervise, ja lõpuks puhkab üle kuuekümnepäevase võõras muldas...

Anne Ratman
Lydia Koidula tänavast
Kohtla-Järvel

Telli KESKNÄDAL terveks aastaks!

Kesknädalat saab tellida

31. jaanuarini 2014 veel vana hinnaga!

6 kuuks 13,8 eurot, 12 kuuks 26,84 eurot

Kahepeale tellides **10%** ja kolmepeale tellides **15%** soodsam.

Alates 1. veebruarist hind seoses kulude kasvuga muutub.

TELLIMINE: www.tellimine.ee, helista 6 177 717

või telli lähimast postkontorist

Kallid lugejad, järgmine KESKNÄDAL ilmub 15. jaanuaril!
Head jõuluaega ja toredat näärimõllu ning kohtumiseni uuel poliitika-aastal!